MOJI RAZGOVORI S ALIJOM

Mato Đaković

BIBLIOTEKA
POSEBNA IZDANJA

Glavni i odgovorni urednik
Almir Zalihić

Recenzenti
Vlastimir Mijović
Almir Zalihić

Lektor
Jasmina Pulić

DTP&Layout
Dječija i omladinska štampa

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

323 (497.6) :929 Izetbegović A. (047.53)
929 Izetbegović A. (047.53)

ĐAKOVIĆ, Mato
Moji razgovori s Alijom / Mato Đaković. -
Sarajevo : OKO, 2003. - 89 str. 24 cm. -
(Biblioteka Posebna izdanja / OKO)

Bilješka o autoru: str. 89

ISBN 9958-43-082-7
1. Izetbegović, Alija
COBISS . BH-ID 12502022

Ova knjiga oslobođena je plaćanja Poreza na promet proizvoda na osnovu Mišljenja Federalnog ministarstva kulture broj 02-15-3077/03 od 3. 11. 2003. godine

Mato Đaković

MOJI RAZGOVORI S ALIJOM

GIK "OKO"
Sarajevo, 2003.

UVODNA RIJEČ

Naravno da mi je cilj i ideja vodilja bilo, od kad se bavim TV novinarstvom, da uradim intervju sa Predsjednikom Alijom Izetbegovićem. Obzirom na to da sam u matičnoj kući TV OBN, kao i obično bio prepušten sam sebi, bio sam svjestan činjenice da ću baš sve morati uraditi sam.

Sprijateljio sam se sa Mirzom Hajrićem i uz njegovu pomoć sve je bilo lako. Nakon formalnosti Mirza me, tog ljeta 1998. godine, pozvao i rekao mi da će me Predsjednik primiti u svom Uredu. Uradio sam mnogo intervjua do tada, sa ljudima koji su bili neko i nešto u kulturnom, političkom, javnom i sportskom životu i nikada nisam imao tremu. Nju sam osjetio dolazeći u kabinet kod Predsjednika. Primljen sam na 15 minuta, a ostao sam sat i 15 minuta. Predsjednika Izetbegovića sam viđao i prije, sretao ga na nekim skupovima, ali do tada nisam razgovarao sa njim. Dojmio me svojom skromnošću i neposrednošću, blagim pogledom i pomalo tromim pokretima koji su njemu fantastično odgovarali. Oko emisije smo se vrlo brzo dogovorili. Nije imao nikakvih zahtjeva, nije tražio pitanja, interesirao se o kojim ćemo oblastima razgovarati i zamolio me da mu jedino kažem kako ću emisiju početi da ga, kako on kaže, ne bi iznenadio. Naravno da sam želio da mu ugodim. Ostalo je bio razgovor o svemu i svačemu. O mom životu, o politici, o njegovim saradnicima, o mom mišljenju o Bosni i još mnogo čemu. Uticao je na mene poput nekog psihologa. Čini mi se da sam mu mogao reći sve bez stida, bez ustezanja. Znam da sam mu rekao da oko njega vlada "Titov sindrom", odnosno da mu saradnici i ne kažu baš svu istinu, a on je, uz blagi osmijeh, rekao: "Može biti."

Imao sam jednu molbu za njega. Želio sam da mom sinu Mariu da neki skromni poklon, pošto ga je i on zaista mnogo cijenio. Rekao je: "Učinićemo nešto." Nakon sat i 15 minuta smo se rastali. Bio sam ushićen i pun sebe. Imao sam dojam da sam stekao prijatelja. Do tada sam ga cijenio i poštovao, a od tada još i mnogo, mnogo više.

Na TV OBN 23. 07. 1998. godine bilo je mobilno stanje. Oko 60 ljudi je u špaliru dočekalo Predsjednika. Sa svima se rukovao. Upoznao sam ga sa sinom Mariom. Obojica smo se iznenadili. Mariu je Alija poklonio prekrasno nalivpero i hemijsku olovku, sa zastavom BiH, na kojoj je pisalo "S poštovanjem, Alija Izetbegović". I danas čuvamo taj poklon.

Uradili smo taj intervju bez prekida i bez problema, kao pravi profesionalci. Pozdravili smo se i dogovorili da ćemo to opet uraditi za godinu dana. Kada je

otišao, nisam osjećao radost zbog urađenog posla. Osjećao sam neku prazninu. Želio sam da taj razgovor traje mnogo duže, a meni je prošao u trenu.

Bio sam svjestan činjenice da sam uradio veliku stvar za svoju matičnu kuću. Poslije ću saznati da su stranci, koji su bili vlasnici TV OBN-a, taj razgovor zloupotrijebili i da su, pored sve moje angažiranosti, sve pripisali sebi. Nikad im nisam halalio - što bi rekao jedan veliki čovjek.

Svoj drugi intervju sa Predsjednikom sam uradio godinu dana poslije, kako smo se i dogovorili. Scenario je bio isti. Prije emisije prijem u kancelariji kod Njega, prijatan razgovor od oko 45 minuta koji se odnosio na sve, samo ne na temu razgovora u emisiji. Iznenadio me koliko prati medije u BiH i samo što mi nije nabrojao sve emisije sličnog tipa i imena svih kolega koji ih uređuju. Mislim da je znao sistem rada svakog od nas i da je znao šta će ga koji pitati. Stekao sam dojam da je posebno cijenio kolegicu Arijanu Saračević sa TV BiH. U tom razgovoru Predsjednik je imao uvjet za intervju i to me je iznenadilo. Prvi put je, bar što se mene tiče, nešto uvjetovao. Tražio je da ga snimimo u zgradi Predsjedništva. Meni je to bilo neprihvatljivo i pokušao sam ga ubijediti da dođe u moj studio. Rekao mi je da to baš i nije dobra ideja. "Prošli put su me tvoje kolege toliko istreskale, rukujući se samnom da sam jedva izdržao sat razgovora." Naravno, shvatio sam ga i udovoljio njegovoj želji. Na kraju krajeva morao sam, zar ne? Snimili smo razgovor u Predsjedništvu, ali koliko god su moje kolege, uvjetno rečeno, bile nekorektne prema njemu prvi put, toliko su njegovi saradnici bili nekorektni prema meni ovaj put. Često su ulazili u prostoriju, ometajući nas i želeći da se razgovor što prije završi. Šta ćete - sve se vraća.

Treći razgovor smo snimili opet u prostorijama TV OBN-a krajem septembra 2000. godine. Već sljedeći mjesec Predsjednik se povukao sa funkcije u Predsjedništvu. I opet prije snimanja na dan-dva primio me u kabinetu. Ono što me je tada iznenadilo i obradovalo jeste to što mi je Izetbegović poklonio svoju knjigu koja nosi naziv "Sjećanja". To ustvari nije bila knjiga, već radni materijal. Tom prilikom mi je rekao: "Malom broju ljudi sam dao ovaj svoj radni materijal, da mi sugerišu ako šta trebam izmijeniti." Bio sam počastvovan. Pročitao sam taj radni materijal, ali nisam imao hrabrosti da bilo što sugeriram Predsjedniku oko te buduće knjige. Uostalom, ko sam ja da savjetujem Predsjednika.

Novi televizijski razgovor uradili smo 27. 09. 2000. godine. Predsjednik je bio dosta oronulog zdravlja. Po nesreći, i ja sam imao strašnu prehladu i čak sam u jednom momentu razmišljao da odgodim taj intervju. Međutim, nisam smio riskirati, ulog je bio veliki. Stoga sam zamolio svog velikog prijatelja, dr. Mensura

Hadžibeganovića za pomoć. Uspio je da me "sredi" da bar ne šmrcam u emisiji. Ono što mi je ostalo u sjećanju ovaj put bilo je to da smo morali gospodina Izetbegovića u studiju postaviti tako da prema meni bude okrenut na desno kako bi čuo moja pitanja. Otkrio mi je malu tajnu, na lijevo uho nije čuo skoro ništa.

Svoj četvrti intervju sa gospodinom Izetbegovićem sam snimio 12. 07. 2001. godine. Tada sam već znao, bez obzira na sve, da je to moj zadnji profesionalni razgovor s njim. Ne zbog bolesti ili nečeg drugog. U Bosni i Hercegovini je politika već dugi niz godina ista. Mogli smo se samo ponavljati, a to ne bi odgovaralo ni njemu, ni meni. Po prvi put me primio u Centrali SDA BiH u Sarajevu. Uz ugodno ćaskanje uz kahvu, kako On kaže, koju je donio Osmica, iznio sam mu ideju da u program uključim neke kolege. Pristao je bez riječi, čak nije ni pitao koje ću novinare uključiti. Bile su to kolege Senka Kurtović iz "Oslobođenja", Asim Metiljević iz "Slobodne Bosne" i Mario Vrankić iz HRT Mostar, koji su mi pomogli da se ne ponavljam. Razgovarali smo kao dobri prijatelji, mogao sam Predsjedniku postaviti bilo koje pitanje. Znam da je znao da ga ne želim provocirati, nego da želim da razjasnimo neke situacije. Možda će se neko pitati zašto u mojoj emisiji "Telering" nije bilo pitanja gledalaca. Odluka je bila moja i ne kajem se zbog nje. Želio sam da zaštitim Predsjednika. Na kraju krajeva, svako štiti svog Predsjednika, pa sam i ja štitio svog. Ali, evo i savjet mlađim kolegama, sa ljudima kao što je Alija Izetbegović treba uraditi jedan intervju, ali pravi. Ja sam uradio četiri...

Shvatio sam, samo veliki ljudi umiru nedjeljom. Vijest o smrti Alije Izetbegovića me zatekla u Beogradu. Koje li ironije! Te nedelje, oko 15 sati zvao me kolega Bakir Hadžiomerović i rekao kratko: "Umro je Alija". Bilo mi je teško. Nakon njega nazvao me sin Mario. Vijest je čuo na nekom njemačkom satelitskom programu. Pitao me: "Tata, hoćemo li ići na dženazu?"

U utorak me zvao šef Vlado Bilić da radim specijalnu emisiju o smrti Alije Izetbegovića. Gledajući snimke naših razgovora, shvatio sam koliko je svaka njegova riječ imala historijske težine. Znao sam da sve to moram staviti na papir. I evo, sad je tu, pred Vama.

Svega ovog ne bi bilo bez ljudi kojima dugujem veliku zahvalnost. To su, prije svega, supruga Sanja, koja mi je mnogo pomogla, zatim sin Mario, te roditelji Kata i Marko. Posebno se zahvaljujem gospodinu Fahrudinu Radončiću, dr. Izi Kapetanoviću, te svim kolegama sa TV OBN-a, kao i Zakiri - Kiri Huseinefendić, koja je radila na unosu teksta.

Mato Đaković

Mato Đaković:

- Poštovani gledaoci, dobro veče i dobro došli u još jednu emisiju "Telering". Naš gost je predsjedavajući Predsjedništva BiH, gospodin Alija Izetbegović. Dobro veče i dobro došli.

Alija Izetbegović:

- Dobro veče.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, interesira me geneza porodice Izetbegović, s obzirom na to da se zna da je vaša porodica protjerana iz Beograda nakon II Srpskog ustanka.

Alija Izetbegović:

- Da, moja porodica potiče iz Beograda, ustvari, ona je došla kada je posljednja grupa muslimana napuštala Beograd. Mislim da je to bilo 1868. godine. Naime, tako stoji zapisano u jednoj knjizi povodom 100-godišnjice Bosanskog Šamca, koja je iz 1968. godine. Tu sam našao te podatke, a nešto su pričali i u samoj porodici o tome. Jedna grupa muslimana je iz Beograda otišla na područje Užica, a druga na današnje područje Šamca, gdje nije bilo grada, nego im je sultan Aziz dao zemlju da tu naprave grad i on se zvao Azizija sve do I Svjetskog rata. Negdje oko 1920. nazvan je Šamac, jer je ličio na Šanac, ustvari, pošto je bio plavljen, to je tačno na ušću Bosne u Savu, na desnoj strani ušća Bosne u Savu.

Mato Đaković:

- Sjećate li se svog djetinjstva iz Šamca?

Alija Izetbegović:

- Ne sjećam, nažalost. Naime, ja sam u Šamac došao kasnije. Ja sam u Sarajevo došao 1927. godine, kad mi je bilo dvije godine. Sjećam se događaja od moje 4-5 godine. Ovdje sam (*u Sarajevu op.a.*) završio osnovnu školu, zatim i srednju. Ovdje sam studirao i živio čitav svoj život.

Mato Đaković:

- *Jeste li išli poslije 1927. godine u Šamac?*

Alija Izetbegović:

- Jesam, više puta. Poslednji sam put bio kad je bila predizborna kampanja 1990. godine. Tamo ima mojih rođaka, neki od njih i sad žive u Šamcu, mada je većina između dva rata napustila Šamac. Jedan ga je napustio tokom ovog rata.

Mato Đaković:

- *Sav vaš život vezan je za Sarajevo, naravno i za BiH. Niste imali baš fina iskustva sa onim komunističkim sistemom mada nikad nisam čuo da napadate taj sistem.*

Alija Izetbegović:

- Ma pazite, ja bih rekao da smo različito mislili i vidjeli neke stvari. Ne mogu reći da sam mrzio taj sistem, to nisam mrzio. Bilo je i dobrih stvari u onom sistemu. S druge strane, nastao je u borbi protiv četnika i ustaša, što je meni odgovaralo. I ova naša borba je u suštini borba protiv četnika i ustaša, a ne borba protiv Srba i Hrvata. U mojim očima, i do danas je ostalo neke analogije kad je riječ o onom sistemu i ovom. Ja nisam nikad definirao svoj život na postavci, protiv čega sam, nego za što sam. Pokušavao sam, dakle, da to pozitivno označim.

Mato Đaković:

- *Bili ste osuđivani i zatvarani u onom sistemu. Ondašnji sistem vam je ponudio da izađete ranije iz tamničenja, ali vi ste ostali do zadnjeg dana?*

Alija Izetbegović:

- Ja sam, ustvari, bio dva puta zatvoren. Jednom kao mlad čovjek, jednom kao star čovjek. Ukupno sam bio dva puta osuđen, prvi put tri godine, od 1946. do 1949. godine, drugi put sam upao u zatvor 1983. i tada nisam ostao do kraja. Vi govorite o mojoj molbi za pomilovanje koju ja nisam potpisao. To je bilo u februaru 1987. godine. Ponuđeno mi je bilo

da potpišem neku molbu za pomilovanje da budem pušten. Mislim da je ta ponuda išla preko Nikole Stojanovića, odnosno, preko tadašnjeg sekretara komisije za pomilovanja Đuričića koji je bio sin generala JNA Đuričića, a koji je bio školski drug moje djece. On ih je pozvao i dao im je tekst koji bih ja trebao da potpišem. Taj tekst meni nije bio naročito neprihvatljiv, ali nije mi se potpisivalo. Imao sam tada još 5 godina zatvora pred sobom. To je bilo u februaru 1987. godine. Ali izašao sam godinu i po poslije toga. Bio sam pomilovan, bez mog zahtjeva, na osnovu odluke Predsjedništva države.

Mato Đaković:
- Interesira me vaše mišljenje o Josipu Brozu Titu?

Alija Izetbegović:
- Pazite, mene su u više mahova pitali o tome. Ja sam mjesec dana manje-više davao istovjetan odgovor. Rekao sam maloprije, ima neke analogije. Meni je bio simpatičan zbog svoje borbe protiv četnika i ustaša. Ono što se kasnije dogodilo u Bosni, borba koju sam ja predvodio i bio njen učesnik, bila je isto tako borba protiv četnika i ustaša. To je ono što ga je meni, na neki način, politički približavalo. Ali, on meni kao čovjek nije bio stran. Jednostavno ga nisam poznavao. Ja sam ga vidio samo jednom u Nikšiću kad se neka centrala puštala u pogon. Vidio sam ga iz blizine od oko desetak metara, dakle, ne mogu reći da sam ga poznavao. Čitao sam nekad njegove govore i onako sam stvarao neki utisak o čovjeku. Ja nisam nikad krio simpatije prema tom čovjeku, jer mi nije mi davao utisak nekog zloće-čovjeka. Imao sam utisak da je širok čovjek, otvoren prema životu, da je volio da živimo i da je puštao druge da ga žive, za razliku od drugih komunističkih rukovodilaca koji su bili više askete. Znate i vi, pod asketama je teško, sami sebe izlažu patnji, pa to traže i od drugih ljudi. Tito je bio neka druga vrsta čovjeka. I tako, jednom riječju, nemam ja neki negativni odnos prema Titu. Vi znate, mi ovdje ni ulicu koja se zove po njegovom imenu nismo nikad predili, mada smo to mogli da uradimo. Prošli smo kroz vrlo težak period rata, kada je bilo takvih zahtjeva. Mi to nismo dali. Nisam ni ja dao to. Jednostavno ne smatram da historija počinje od nas. Taj čovjek je uradio neke značajne stvari, stvorio je jednu zemlju, ojačao je. Naravno, napravio je puno grešaka. Ja ne dijelim njegova uvjerenja. Bio je to jednopartijski sistem. Ali, on je 21 godinu, od 1945. do 1966. godine bio u rukama Rankovića i mnoge stvari koje čine hipoteku komunističkog sistema učinjene su baš tada. Goli otok i obračun sa inforbiroovcima,

puni zatvori, neimaština, nema se pasoša. Trebate znati, to naš narod ne zna. Danas svaki čovjek ima pasoš. Onda je jedan mali broj ljudi imao pasoš, možda svega 1%. Naravno, da bi došli do pasoša, trebalo je proći procedure i procedure. Dakle, to je jedan sistem u kojem Tito nije sam potpuno vladao u prvom dijelu zbog starosti. Ali period od 1968. do 1978. može se smatrati jednim periodom u kojem je dominirala njegova ličnost i on je mogao da sprovede neke stvari.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, dozvolite mi da kažem da ste vi najmlađi političar u BiH. Politikom se bavite tek deset godina, a dogurali ste do predsjedavajućeg Predsjedništva BiH. Kako izgleda vaš radni dan?

Alija Izetbegović:

- Prije svega, ja mislim da sam ja najstariji političar u BiH. Ja se ovim poslom bavim od svoje 16. godine, tako da sam jako dugo u tom poslu koji baš i ne smatram politikom.

Mato Đaković:

- Ali, onda je to bila tajna politika.

Alija Izetbegović:

- Dobro, ako se vi borite za jednu ideju ili učestvujete u toj borbi, rizikujući, a ne dobijajući ništa, onda to nije klasična politika. Mada, ne znam kako bi se taj posao mogao drugačije zvati. Očigledno nije klasična politika, jer ja se na neki način bavim ovim poslom od 16. godine, pa sam prošao zatvor, bio lišavan koje čega itd. Ne znam da li je to politika, međutim, vi pitate kakav je...

Mato Đaković:

- Vaš radni dan?

Alija Izetbegović:

- Da. Kod mene je malo "smaknut" radni dan, malo je pomjeren. Ja uvijek vrlo kasno liježem. Ja ne liježem prije jedan sat naveče, ne mogu da zaspim. Redovno idem spavati u pola dva, recimo, spavam do 8 sati, dolazim kasno na posao, između pola deset i deset i onda počinje taj radni dan koji je veoma teretli, kako bi to rekli ljudi. Po pravilu sam do 7 sati na poslu. Onda idem da čujem vijesti. Nakon toga se malo odmaram, a onda idem da čitam raznorazne izvještaje koji su nekad pametni, nekad

budalasti, od kojih čovjek ne može biti puno pametniji, ali je neophodno da ih pročita. To su izvještaji raznih službi o kojekakvim poslovima. Onda čitam novine jer moram biti dobro obaviješten čovjek. Čitam našu štampu i preglede strane štampe. Gledam našu televiziju, OBN vrlo rijetko, onda gledam ove kontakt emisije. Ponekad čujem primjedbe od naroda kroz pitanja gledalaca, čitam časopise i magazine i tako...

Mato Đaković:

- Družite li se, imate li prijatelja sa kojim se družite, a da ne razgovarate o politici?

Alija Izetbegović:

- Imam nekoliko prijatelja, uvijek sam se družio. Ja ne volim biti sam. Naime, volim biti jedan dio dana i sam, mogu biti i dan ili dva sam, ali ne volim biti sam. Najviše se družim sa svojom djecom i unučadima koju imam. Hvala Bogu, osmero sve skupa. Imam troje djece i petero unučadi, imam zetove i snahe koji su mi skoro kao djeca. Nisu baš kao djeca, da se ne ulagujemo, ali su mi dragi ljudi, tako da imam to 11-tero na okupu. U Sarajevu su mi svi. Onda imam nekoliko prijatelja sa kojima se viđam, smijemo se, komentiramo događaje...

Mato Đaković:

- Čemu se najradije smijete? Volite li šale na svoj račun?

Alija Izetbegović:

- Da. Ne bježim od tih šala na svoj račun, da znate odmah. Jednom me neko pitao jesam li ja tako skroman i jednostavan čovjek kakvim se pravim, kakav izgledam? Rekao sam da nisam takav. Ja sam pomalo sujetan i uvredljiv čovjek. Ja to ne krijem. Meni nije svejedno šta ljudi misle o meni. Ljudi koji tvrde da im je svejedno, ja mislim da lažu. Svima nama je stalo da postignemo nešto, da se misli nešto dobro o nama. I nikom od nas nije svejedno da li će neko za nas misliti nešto dobro ili loše. Dakle, ne bježim od šala na svoj račun. Ja čak i pričam neke smješne stvari koje mi se dogode a u kojima sam ja ispao na neki način smiješan ili slabija strana. Inače, čemu se smijem? Svijet je pun smiješnih ljudi. Znate rat. U ratu je sve očigledno i rat je izbacio neke karaktere tako vidno. Vi ne biste za nekog čovjeka znali da je junak da nije bilo rata. Običan čovjek-prodavač ili šutljliv čovjek puno ne priča i obrnuto. Ljudi o kojima se puno pričalo su kukavice i strašljivi. Ima puno priča o svjetskim sujetama i puhanjima, što naš narod kaže. Smiješnih ljudi na sve strane!

Mato Đaković:

- Šta vas najviše žalosti, jeste li pustili suzu kao svi normalni ljudi?

Alija Izetbegović:

- Naravno, ja sam emotivan čovjek, ali ne bih vam rekao u kojim prilikama, kada i što. Vrlo sam emotivan čovjek i...

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, znam da ćete nekoliko dana otići na odmor i da ćete ga provesti u Turskoj. Zbog čega ne odete na odmor u Neum, na naše more?

Alija Izetbegović:

- Da vam pravo kažem, možda ću i otići u Neum jednog dana kada Neumljani odluče da vrate željezari motel, kada vrate Dom penzionera. Pod ovim prilikama ne bih to učinio, ako ništa drugo, zbog protesta što je to učinjeno, što je to uzeto. Ne bih htio da svojim dolaskom legaliziram to ilegalno stanje. Veoma sam ljut zbog te situacije.

Mato Đaković:

- O toj situaciji ćemo još govoriti, naravno, spustićemo se i do Mostara, ali i o nekim drugim stvarima. Prije toga, gospodine Predsjedniče, kako se vi osjećate kao predsjednik Predsjedništva koji je u ovom ratu bio uhapšen, nije smijenjen s vlasti, a u jednom dijelu države, recimo u Republici Srpskoj, ste proglašeni za ratnog zločinca i tamo vam se sudilo zbog toga?

Alija Izetbegović:

- To su apsurdi Bosne, znate. Apsurdi kroz koje je Bosna prošla, veliki apsurd kroz koji još uvijek prolazi i ja se nadam da će izći iz te oluje. Ja sam bio uhapšen kao predsjednik Predsjedništva i tom prilikom sam ostao, na svu sreću, 24 sata, jer su naši opkolili Kukanjca i njegovu kasarnu. Ja sam bio razmijenjen. To je trajalo 24 sata. Bio je to težak dan, jer je sa mnom bila i kćerka. Negdje sam jednom pričao da je to bila jedna od rijetkih noći kada nisam spavao. Vjerujte, ne zbog straha. Imao sam za strah drugih prilika. Jedan je razlog što su oni čitavu noć pucali iz te kasarne bez prestanka po gradu, a drugi je razlog što mi je kćerka bila sa mnom, a otišla je sa jednom ljekarkom u drugu sobu da tamo spava. To još uvijek nije bilo u četničkim rukama. To je jedno vrijeme kada je trajala metamorfoza, recimo, JNA u četničku armiju. Ali je bilo i jednih i drugih ljudi tu, tako da nisam bio siguran kako će završiti ta naša odiseja. Mi smo se vračali iz Portugala. Moja kćerka je išla kao prevodilac

engleskog jezika, kao moj prevodilac. Zarobili su nas na aerodromu. To je bilo 2. maja 1992. godine. Dakle, to su bile te stvari. A kad pitate za Banju Luku (*sudski proces protiv Alije Izetbegovića kao ratnog zločinca op. a.*), mislim da je osnovni razlog da se onemogući intergracija BiH, da se u maksimalnoj mjeri preko mene Srbima ogade Muslimani itd. Da se kaže Muslimani su pravili zločine i, naravno, Izetbegović je bio na čelu svega toga. Ja nikad nisam naredio neke zločine. Ja sam imao velike muke da spriječim neke zločine i spriječio sam ih. Najteža odluka u mom životu, bila je kad smo odlučili da se obračunamo s našim vojnicima ovdje u Sarajevu. Znate, teško je podići ruku na svoje, ali smo morali to da uradimo i uradili smo. To je bilo moje naređenje. Mi smo ovdje imali jedan dio odmetnute 10. i 9. brigade, one junačke brigade. Njeno rukovodstvo polahko je krenulo u zločine. To je istina, to je živa istina. Mi nismo vjerovali isprva. Ratno je doba, ali odjednom su počele dolaziti vijesti da nestaju ljudi. Mi smo onda odlučili da napravimo obračun. To je bilo u oktobru, konac oktobra 1993. godine. To je bila jedna teška odluka. Treba... treba pucati na vlastite vojnike u jednom opkoljenom gradu. Ja sam sazvao Predsjedništvo naveče, u ponoć. Priprema je trajala skoro mjesec dana za tu akciju. Trebala je biti strogo tajno provedena da ne bi bilo mnogo žrtava, a da ne bi bila provaljena. Ja sam sazvao Predsjedništvo 26. oktobra u ponoć. To je, recimo, jedna od najtežih odluka u mom životu. Uradili smo je da bi spriječili zločine. Ovdje je bilo pokušaja hapšenja Srba u Sarajevu. Mi smo pozatvarali neke ljude. Jedna grupa ljudi na čelu sa jednim doktorom iz istočne Bosne je počela hapsiti Srbe po Sarajevu, kada je bila kriza na Žepi. Mi smo znali da to neće spriječiti krizu Žepe. Sarajevo ne bi danas bilo ovo Sarajevo da nismo preduzeli to što smo tada preduzeli. Sarajevo bi bilo zločinački grad kao što su neki drugi, kao što je Foča. Sarajevo je uspjelo da sačuva obraz, a to su bile teške odluke.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, vaša poznata rečenica: "Pri ovoj pameti se neću kandidovati za sljedeće izbore", često je bila na meti neovisnih novinara. Hoćete li je prokomentirati?*

Alija Izetbegović:

- Pazite, ja sam, nisam to ni krio, '97. bio uglavnom teško bolestan. Poboljevao sam opasno. U jednom momentu sam mislio da ću živjeti samo još par mjeseci. Moje stanje se vidno popravilo. Neki ljudi kažu da se to i vidi. Ja ne znam koliko se to vidi. Ja se osjećam mnogo bolje. Ja

sam, recimo, '97. godine u roku od nekoliko mjeseci izgubio 10 kila, nisam ništa jeo, imao sam probleme sa srcem, prije toga infarkt i tada sam mislio da je vrijeme za moje povlačenje iz dva razloga: jedno, što sam mislio da još uvijek ima snage da prebrodimo mirno i što stranka ima snage da to prihvati. Međutim, pojavilo se pitanje zamjene koje je moglo da pocijepa i javnost, i stranku, i narod. Onda, upozorenje s terena da se to ne može u ovom trenutku napraviti, da nije u redu da se povlačim u ovom momentu. To su sve nove stvari koje su bile i moj oporavak, a možda i ono: On je promijenio pamet (smijeh). Pamet se, valjda, mijenja sa ovim fizičkim stanjem. Ja sam bio jako bolestan i mislio sam da treba da prebrodimo tu situaciju dok sam živ. S terena su dolazile poruke da to ne može da ide. Događaji u Hrvatskoj i Srbiji slutili su neki dramatičan tok. Neki su mislili da nije vrijeme da Izetbegović ode. Ja sam to prihvatio. Ko će vjerovati a ko neće ne znam, ali teška srca sam to prihvatio, jer sam smatrao i danas smatram da bi trebalo preuzimanje i ovoga mjesta, mjesta u Predsjedništvu i u stranci treba raditi polahko i da se to može bolje uraditi dok sam ja tu. Na koncu, znate šta ljudi, tako ja mislim o stvarima, tako je jedan broj ljudi mislio. Ne znam vidim li dobro stvari. Svako stvari gleda sa svoje pozicije. Ja sam bio u nekom kolebanju i onda je prevagnulo mišljenje da treba da ostanem do daljnjeg. Dakle, vidjećemo.

Mato Đaković:

- Skoro ste imali press konferenciju gdje ste u 10 tačaka govorilo o zaslugama vlasti. Vaša boljka je grad Sarajevo, pa ću vas pitati ovo: "Mnogi kažu da ste vi i vaša politika krivi za sankcije koje su nametnute Sarajevu zbog Aneksa".

Alija Izetbegović:

- Prije svega, ne znam da su sankcije uvedene. Ako i jesu, one se mogu povući u svakom trenutku. Mi samo vidimo da se neki projekti, koji su predviđeni ne izvode, ne daju se pare. Mi smo analizirali situaciju. Ozbiljno je pitanje o kome se radi. Od nas je "Sarajevskom deklaracijom" traženo povratak 20 000 nebošnjaka, to je bilo početkom februara. Kažu potpisali ste, nismo ništa potpisali, jer nama je Deklaracija data kao jedna vrsta diktata. Ja sam na tom sastanku, to su zabilježile i kamere, mi ćemo uraditi sve što je moguće, ali ako nema dvosmjernog povratka ova cifra je potpuno nerealna, ja ne uzimam odgovornost za nju, ona se ne može uraditi. Računao sam da ćemo jedan dio ljudi preseliti, nešto kuća popraviti, a ostalo - dvosmjerni povratak. Onda je guverner Sarajevskog

kantona otišao u Brčko, pokušao je dobiti razmjenu sarajevskih Srba iz Brčkog u Sarajevo. Pa je na naš zahtjev donešena Banjalučka deklaracija, u nadi da će možda Banja Luka otvoriti vrata i omogućiti da kninski Srbi, kojih tamo ima desetine hiljada, kažu oko 50 000, a neki kažu i 70 000, znači skoro 15 000 stambenih jedinica, kontaktirali smo Janju, kontaktirali smo Bijeljinu, Foču nismo, jer ne možete tamo još uvijek ni govoriti o toj stvari. Ali tamo gdje je Farand, gdje je Dodik, i gdje smo mislili da je nemoguće nešto uraditi, sve je bilo zatvoreno, kao što znate. Nijedan jedini čovjek se nije vratio. A kako smo mi mogli da ispunimo cifru od 20 000? Mogli smo, ili popravkom kuća, što je otpalo, ili dvosmjernim povratkom koji nije išao, nije apsolutno išao, jer popravak kuća je bio nemoguć, pošto su u proljeće "zavrnute pipe" dolaska para. Ne znam zašto. Jednog dana ćemo vidjeti zašto. Međunarodna zajednica nije dala više para za popravku. Sarajevo je puno praznih, nepopravljenih stanova za koji je trebalo deset ili 20 000 maraka da se dovedu u red. U takvoj situaciji jedini način da se ispuni zahtjev je da 10-15 000 ljudi prisilno iselimo, a u Sarajevu ima oko 50 000 izbjeglica. Trebali smo im reći: "Znate šta? Mi u Sarajevo moramo vratiti Srbe i Hrvate. Snalazite se kako znate, idite gdje hoćete, kod rodbine, u park, ne znam...". Mi to nismo htjeli da uradimo. Mi se ne kajemo zbog toga. Neki dan sam rekao: "Mi taj grijeh uraditi nećemo." Dobro, oni nam prijete sankcijama, pa nek provedu sankcije. Te sankcije su veći grijeh. Sad na to dolaze priče. Izetbegović se pokriva izbjeglicama i borcima, a gdje su funkcionerski stanovi? Ovih dana sam gledao, u novinama kako su članovi glavnog odbora SDA zauzeli stanove. Od 115 članova GO SDA samo je 15 u Sarajevu. Pa funkcioneri, ministri, da su svi u tim stanovima, to je 100-200, a problem je smjestiti 5-6000 ljudi. To je nekorektno. Onda kažu: "Ima 2000 dvojnih stanova", a meni je donesen spisak od 260 i to od Vestendorpa, pa našom provjerom utvrdimo da od toga pola nije tačno. Vidite šta oni smatraju dvojnim stanom? Kao da vrijeme ne teče. U porodici za ovo vremena sin je odrastao, oženio se i otišao, a oni ga vraćaju u stari stan sa roditeljima. To po meni nije trajno korištenje. Jedino rješenje i dalje ostaje: "Dajte nam sredstva da popravimo stanove, pa ćemo onda vraćati ljude u Sarajevo ili osigurajte dvosmjerni povratak, što rješava stvar u cijeloj Bosni". Ni jedno, ni drugo Međunarodna zajednica neće da uradi. Što neće? Zato što bi povratkom Muslimana u Brčko i Banja Luku ugrozili Dodika. Evo, imate danas da ne možemo sahraniti čovjeka u Banjoj Luci, ne možemo sahraniti muftiju gdje je živio, radio i umro, nego je sahrana u nekom selu kod Banje Luke i grob će biti oskrnavljen za nekoliko dana. Međunarodna zajednica to ne može osi-

gurati i moraćemo ga sahraniti u Sarajevu. U Banjoj Luci ne prihvataju ni mrtve Bošnjake, pa kako će onda žive? Sve to skupa je bilo nekorektno, bio je razlog moje srdžbe na toj konferenciji. A onda kažu: "Građani Sarajeva, ova vlast je kriva što imate sankcije". Ova vlast nije htjela da iseljava ljude.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, kažu da se ovako ponašate i ovako govorite zbog predstojećih izbora.

Alija Izetbegović:

- Da sam nervozan, kažu, jel de? Znam našto ciljate. Ja na toj konferenciji nisam bio nervozan, nego ljut. Opozicija je odlazeći u Brisel nama dole poručila: "Pazite se vi dole, uz nas je NATO". Ma znate šta je Meša Selimović jednom rekao definirajući Bosance i njihov karakter: "Nisu baš veliki junaci, ali ih prijetnjom možete najviše preplašiti". S prvim dijelom rečenice se ne slažem, ali ovaj drugi je upravo to. To je čista prijetnja. Baš neku veče kod Vas ovdje, na OBN-u žena pita Filipovića: "Šta ste to potpisali?" On kaže: "Eto, našli se gore, pa potpisali". Što gore, što ne ovdje? Ovdje su oni svi na okupu. Mogli su to potpisati i ovdje u Sarajevu, i u Hrkanovcima. To je selo što ima čist zrak, i vodu, i dobrih ljudi, i boraca. Zašto ne u Hrkanovcima? Htjeli su da poruče građanima da je NATO iza njih i da mi treba da se pazimo. Ja nisam nervozan. Evo, sad me malo huja hvata, jer je to bilo ponižavajuće za naš narod. Oni su ponizili narod "Briselskim dokumentom". Mogli su to ovdje potpisati i niko ništa ne bi rekao.

Mato Đaković:

- Rekli ste kako svijet ovdje neće muslimanske ili bošnjačke organzacije. Međutim, u Briselu na tom sastanku sa gospodinom Solanom bio je predstavnik i LBO i MBO?

Alija Izetbegović:

- Prije svega, ja sam to rekao hipotetički. Ja gospodina Solanu znam puno dulje nego što ga zna i Lagumdžija, i Bešlagić, i mnogi drugi. Znam ga već 5-6 godina. Mislim da smo čak i neki prijatelji. Meni on ne treba da glumi. Mislim da je prijatelj Bosne. Pa i dok je bio ministar vanjskih poslova Španije, srdačno me je dočekao '93. Dakle, ja sam to rekao hipotetički, ako je istina daje NATO stao iza ovih javno i potpisao i konzervirao taj dokument. A kasnije će se vidjeti da je to laž. Ako i pored

toga što mi hoćemo da provedemo Dejtonski sporazum i što hoćemo slobodu štampe, zašto ste vi, gospodine Mato, svjedok, vi i OBN ovdje, to je posebna priča. Mi hoćemo slobodu medija, nemamo strah od toga. Ako hoćemo da vratimo ljude na svoje, pa čemu onda poruka opozicije iz Brisela? Onda može biti samo što smo Bošnjačka stranka. Čemu onda preko hljeba pogače? Čemu ova opozicija? Mi se doslovno zovemo "Koalicija za cjelovitu i demokratsku BiH" i praktički radimo na tome. Znate šta radimo u Mostaru? Ali, to je posebna priča... Kad smo kod OBN-a, da vam kažem tu stvar: "Sloboda se prvo izražava kroz slobodu vjere i slobodu medija."

Mato Đaković:

- *Govorićemo o medijima malo kasnije, gospodine Predsjedniče. Rak rana oko vlasti i vas kao čovjeka je Srebrenica. Recite, je li se ikada trgovalo oko Srebrenice.*

Alija Izetbegović:

- To su bedastoće i budalaštine. Srebrenica nije rak-rana, nego duboka rana, duboka rana svih nas. Bosna je puna tih rana, a Srebrenica je najdublja od njih. Ako ste ovih dana čitali "Oslobođenje", bio je u njemu prikaz Šefkije Hadžića, zbivanja oko Srebrenice, iz usta neposrednih aktera i branilaca Srebrenice. Ako hoćete istinu o Srebrenici, pročitajte to, to nije sva istina, ali je kroki svih događaja. Ali, ako hoćete mitove kojekakve, onda slušajte govore nekih ljudi koji rade za stranku i koriste nevolju Srebrenice i boli Srebrenice, boli žena Srebrenice u političke svrhe. Oni neće doći na dženazu, ali će organizirati skupove da napadnu vlast i SDA. Da vam direktno kažem: "Uvijek smo branili Srebrenicu koliko smo mogli."

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, pitanje Mostara, žarišta Federacije, pa i cijele BiH?*

Alija Izetbegović:

- Mostar je pitanje... Svako od nas se uzbudi kad se spomene Mostar. To je po mom mišljenju test opstanka i Federacije, i cijele BiH. Nije to ni Tuzla, ni Sarajevo, nego Mostar. Dole se testira mogućnost opstanka BiH, na koncu, mogućnosti zajedničkog života ljudi, jer se tu nalazi prilično veliki broj i Hrvata i Muslimana, a naravno, i Srba. Ako se dobije bitka za Mostar, onda je bitka za BiH dobivena. Onda nema nekog tvr-

dog oraha koji se ne može razbiti. To je trenutno najtvrđi orah. Nama je trebao Safa Oručević u centrali. Mi smo dolje ostavili Safu kao jednog oprobanog borca za jedinstven Mostar, koji je rođeni Mostarac i živi za zajednički Mostar. Dolje je naš najjači igrač te vrste. On zna ljude iz zapadnog Mostara. Mi vjerujemo da će njegova upornost biti krunisana uspjehom. Mi tako vjerujemo, a onda će to imati pozitivno kretanje u cijeloj BiH.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, stječem dojam da u Mostaru moraju popustiti obje strane, i bošnjačka i hrvatska. Je li bošnjačka strana spremna na to?

Izetbegović Alija:

- Apsolutno. Naime, ne znam šta treba da uradimo. Problem je spremnost Hrvata da idu u istočni Mostar. Naše je da im osiguramo kuće, sigurnost, i ono što je najvažnije - škole. Ja znam da Hrvati neće da uče neku historiju koju je napisao Safet Oručević ili Alija Izetbegović, da hrvatsko dijete uči hrvatski jezik, pa se i o više časova historije možemo dogovoriti. Znam da je temeljno pitanje, poslije stanova, šta će mu dijete učiti i gdje će biti u školi. Držim da se to može riješiti.

Mato Đaković:

- Ja držim da se i neke druge stvari moraju riješiti. Vi ste od rata naovamo imali dvadeset zvaničnih sastanaka sa predsjednikom Tuđmanom. Nije bilo neke velike fajde od tih susreta. Zbog čega?

Alija Izetbegović:

- Nije bilo zbog toga što je to sudar dva koncepta, znate. To neće da se kaže javno, ali se zna jasno. Ja kad dođem, ja hoću cjelovitu Bosnu. On hoće cijepanje Bosne. To je istina. To je do te mjere historijska istina koju ne treba skoro ni dokazivati. S druge strane, mi smo različiti ljudi, možda ima i tu razloga, ali problem je u konceptu. Otkako je napisao onu svoju doktorsku disertaciju o banovini Hrvatskoj, on je, opsjednut tom idejom da jedan dio BiH treba da bude u Hrvatskoj. To je taj problem koji se kao crvena nit provlači kroz sve što je on uradio. S druge strane, mi smo potpuno različiti ljudi. Sve vrline koje on ima, ja nemam. Sve mane koje on ima ja nemam. Sve ono što je Tuđman, nisam ja. Sve ono što sam ja, nije Tuđman. Mi smo dva potpuno različita čovjeka. Moram tu biti otvoren, ma šta to značilo. Može to biti ocjena i na moju štetu, ali ona je takva.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, Emir Kusturica je skoro dao jedan intervju, rekavši da vas je on upoznao sa Dobricom Ćosićem i optužio vas je da ste već tada etnički dijelili BiH. Je li to tačno?*

Alija Izetbegović:

- Ne bih rekao da je to tačno. Ja sam Dobricu Ćosića vidio dva-tri puta. Jednom davno sam bio kod njega kući, mislim da je to bilo 1991. On mi je tada poklonio svoja sabrana djela, a poznavao sam ga još iz zatvora, jer je on pisao neke zahtjeve za moje oslobođenje. Dogodio se jedan interesantan slučaj. Bili smo na jednom skupu po Bosni. Bili su tu Tuđman, Ćosić i ja, i jedan stranac je rekao: "Vidite ovu trojicu ljudi. Ovaj Ćosić je pisao peticije za oslobođenje Izetbegovića i Tuđmana". Bio je to interesenat historijski obrt, jer smo se našli u situaciji u kojoj smo bili, a kasnije i u sukobu, ali ja se iskreno ne sjećam da je to bio Emir. Ja sam Emira poznavao i prije agresije i imali smo niz razgovora i susreta. Dogodio se čudan obrt u tom čovjeku. Kažu da je za Sarajevom prvo plakao, pa ga osuđivao. Ne znam šta je njegovo etničko opredjeljenje. Ako kaže da sam ja Bošnjak-musliman, onda je u pravu. Ja se tako osjećam od rođenja, ali Bošnjak-musliman koji hoće da živi sa Srbinom-pravoslavcem i Hrvatom-katolikom i nizom drugih ljudi u BiH. Ja mislim da to može. To je moja filozofija. Problem je što neki misle drugačije, pa kažu da treba da nestanu i jedni, i drugi, i treći, da bi živjeli skupa. Ovdje se ne može ta etnička slika Bosne isprati kao što se ne mogu reljef ili planine pomjeriti. Nama u Sarajevu smeta Ivan-planina. Da je nema, u Sarajevu imali bismo sredozemnu klimu, ali nad tom činjenicom ne treba plakati. Tako je isto i sa etničkom slikom BiH koja se sastoji od naroda, vjera, kultura i čitav problem je u tome da li ima razumnih i civiliziranih ljudi, ili su to neki tijesni ljudi, puni tjeskobe, puni neke mržnje. Jesu li to razumni ljudi? Razmuni ljudi će naći neko rješenje kao što je Evropa našla. Nije niko tražio od njih da ne budu Nijemci ili Francuzi. Kod Engleza i Francuza ima neka crta nacionalizma. Francuzi su osnovali institut za odbranu svog jezika od nadiranja engleskog jezika, jer je francuski jezik bio diplomatski jezik. Danas to nije. Ali to im ne smeta da grade zajedno Evropu. Tako isto i mi možemo ovdje, i to realno, biti dobri Bošnjaci, dobri Srbi, dobri Hrvati i opet dobri Bosanci. To je neko moje gledište koje se razlikuje od opozicije.

Mato Đaković:

- *Dozvolite mi još nekoliko stranačkih pitanja. Govorite i vi i drugi da je to*

demokratska stranka, ali odnosi u Armiji, policiji, zdravstvu, sudstvu, to ne pokazuju.

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da pokazuju. To je vaša procjena. Recimo, i policija i vojska su depolitizirani prvi puta poslije desetina ili stotina godina. Danas vi nemate nijednog oficira ni u policiji, ni u vojsci da je član naše stranke, niti je to moguće. Mi pokušavamo i vojsku i policiju napraviti mješovitom. Istina, to je još na planu nekakvih pokušaja, nije to činjenica koja je tu. Sa sudstvom nisam zadovoljan. Neki dan sam imao s njima razgovor, pa su se oni vjerovatno žalili. Nisam im pokušavao reći kako da sude, nego sam iznio ono što javnost kaže. Kad vi kažete da ubica šeta gradom četiri godine i da se čudite da on nije osuđen i kad vidite da se ne osuđuje, ali ponavljaju mu slučaj, onda to morate iznijeti. To nije miješanje u rad suda. Ili, kad vidite da je čovjek za ratni zločin osuđen na 12 godina, pa mu smanjeno na 8, a našem vojniku za pokušaj ubistva daju 12 godina to je da vam pamet stane. A isti sud to radi, i to Vrhovni Sud BiH. Ja to u najmanju ruku ne razumijem. Nisu isti kriteriji. Zato i kažem da nisam sa sudstvom zadovoljan. Ne znam kako da im pridem. Ima nade. Evo, treba da uzmemo u sudstvu Evropske standarde, mada sami standardi ne rješavaju samu stvar, ali da su doskora osuđivali borce, mada je rat završen, po strožijim ratnim kriterijama, ja sam bio zaprepašten. Oni ne čine ništa da to promijene. Kažu: "Mi radimo po zakonu, a vi mijenjajte zakon". Njihovo je da upozore na neke anomalije. Ljudi moraju znati da će za isti prekršaj biti kažnjeni i u Tuzli i u Sarajevu isto, to je neki princip pravde. Toga nema, to je poremećeno. Ja nisam zadovoljan. Ne znam zašto mislite da se u zdravstvu ne poštuje demokratija. Mi u Sarajevu imamo dva velika klinička centra: Državnu bolnicu i Klinički centar. Uradili su dosta posla i u ratu i poslije. Ja tu ne vidim ništa osim povratnih teškoća koje idu poslije rata u zemlji koja je doživjela strahote. Nemoguće je popraviti stvari za 2-3 godine u zemlji koja je doživjela rat od 42 mjeseca.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, ima li u ovoj državi želje da bošnjački narod bude prioritetan u odnosu na druga dva? Je li se ikad razmišljalo da se u ovoj zemlji napravi bošnjačka država? Neki su joj dali čak ime "Muslimanija?"*

Alija Izetbegović:

- Pitate me da li je bilo želje. Nije bilo želje. Jest bilo ponuda od stranaca i da Stoltenbergov plan počiva na tome, ako se sjećate. On je sa

naše strane bio odbijen. Mi smo na to rekli: "NE!". Tada je bilo govora o Uniji tri Republike. Mi smo na to rekli: "NE." Hrvati i Srbi su na to rekli: "DA." Mi smo to odbili. Ali, vaše pitanje ide na šta?

Mato Đaković:

- O dominaciji Bošnjaka u ovoj državi.

Alija Izetbegović:

- O dominaciji, dakle. Pogledajte BiH kako izgleda na karti. Skoro na 49% teritorije ne da nemamo dominaciju, nego nemamo utjecaja uopće. Evo pogledajte. Ne možemo da sahranimo muftiju u Banjoj Luci. Ovamo, u Federaciji, vi znate sami koliki imamo utjecaj. Imamo u nekim kantonima gdje su Bošnjaci u većini, ali koliki je to dio? Nije veliki. Nažalost, nije velik. Treća stvar: Uzmite mehanizme vlasti. Mi ovdje, u Federaciji ne možemo nikakvu odluku donijeti bez Hrvata, jer takav je mehanizam, takav je Ustav. Mi u Predsjedništvu ne možemo nikakvu odluku donijeti ako tri člana ne kažu istu stvar. Na koji način ja mogu dominirati u Predsjedništvu ili Bičakčić u Vladi ako mora podpredsjednika Bilandžiju pitati za svaku stvar, svaku isplatu? Mislim da je priča o dominaciji pokušaj potiskivanja bošnjačkog elementa u BiH.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, dosta naših je pitalo koji je zvanični pozdrav u našoj državi. Imaju problema u nekim općinama, ne mogu završiti posao ako ne kažu: "Selam alejkum".

Alija Izetbegović:

- Provjerite tu stvar. Otiđite negdje i recite: "Dobar dan", pa ćete vidjeti možete li završiti posao. Ja mislim da je pozdrav stvar slobodnog izbora ljudi. Ja vidim da se u hrvatskim djelovima kaže: "Bog". Meni to ne smeta. Ja sam, kad sam došao kod vas rekao: "Dobar dan". Kažem to i na TV-u. Kad dođem kod svoje rodbine, kažem: "Selam alejkum". Kažem to i nekim svojim prijateljima. Treba razlikovati priče. Čuj, ne mogu završiti posao u ustanovama ako ne kažu: "Selam alejkum". To je apsolutna laž. Uostalom provjerite to. Otiđite jedan dan u ustanovu gdje mislite da je čisto bošnjačka i recite, gospodine Đakoviću: "Dobar dan". Ako nije u pitanju neki drugi problem, završićete posao. Drugačije ne smije biti.

Mato Đaković:

- Govorili ste o slobodi štampe. Neki kažu da, kad dođete na posao, prvo

pročitate "Oslobođenje", jer znate šta "Avaz" piše. Šta mislite o slobodi medija? Šta mislite o OBN-u?

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da vi to trebate da kažete. Da li vas je ikada iko zvao da kaže: "Što ovo pričate?", ili: "Nemojte to objavljivati". Ja sam neki dan imao razgovor sa jednim brojem novinara i rekao sam im: "Ako imate ikakvih pritisaka, recite. Slobodno kažite, ne meni, već sutra u novinama". U "Večernjim novinama" je bio jedan članak koji je asocirao na to. Onda sam ja rekao: "Neka iznesu slučaj". Vidite, kada je riječ o OBN-u, mi nismo zadovoljni sa problemom registracije. Vi to niste uradili po zakonu. Meni su neki zamjerili da ću dolaskom legalizirati jednu ilegalnu situaciju. Međutim, mi smo smatrali da je, eto, registracija u toku, zatim, da se ne zna ko daje pare, gdje idu pare, da radnici nisu osigurani po propisu, da ne plaćate doprinose, da na opremu ne plaćate carine. Prigovori mogu da stoje, ali i ne stoje. Međutim, to nije smetalo da, čim se OBN pojavio '96., kažemo: "DA". Iako smo imali sve razloge da bude suprotno. Ali, evo, dokazali smo da se ne bojimo slobode medija i da vas ničim ne ograničavamo. Nemamo strah, od toga.

Mato Đaković:

- Mnogi vam spočitavaju da ste rekli da će vaši glasači ili narod BiH jesti zlatnim kašikama.

Alija Izetbegović:

- Da sam rekao šta?

Mato Đaković:

- Da će se jesti zlatnim kašikama.

Alija Izetbegović:

- Nakon rata. Da, čuo sam i ja. Stavljali su mi mnoge izjave u usta koje nisam rekao. Ovo je najgluplja od tih. Da će ljudi, kad dođe sloboda, jesti zlatnim kašikama?! Opozicija je to podmetnula jednom borcu koji je rekao, da sam im ja to obećao. Ali, ustvari je obrnuto. Ja sam uvijek pomalo iskazivao pesimizam kako će stvari teći i na pitanje: "Kako će stvari teći?", govorio sam da idu teški dani, teškoće i veliki problemi. Ispričaću vam jedan kratak događaj. Obilazio sam jednu siromašnu jedinicu gore prema Tuzli, u brdima. Ja sam vidio da je siromašna po odjeći i obući. Bili su slabo obučeni. Hladan dan bijaše. Ja sam neki mali

govor održao, jer su imali godišnjicu, a onda jedan borac izađe i reče: "Mogu li vas, Predsjedniče, nešto upitati?" Kažem: "Može". A on reče: "Kad dođe sloboda, hoće li biti pravde?" Mene malo zbunio, oklijevao sam šta da mu kažem i onda sam mu odgovorio: "Biće puno nepravde. Kako se danas boriš protiv četnika, tako ćeš se morati boriti protiv špekulanata, lopova i nepravdi, dragi moj". Tako sam mu rekao. Dakle, nisam rekao da će jesti zlatnim kašikama, znao sam dobro kroz šta prolazimo.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, koji je bio najopasniji trenutak u vašem životu?

Alija Izetbegović:

- Mnogi misle da je to zarobljavanje u Lukavici, ali nije to. To je bio jedan težak trenutak, ali svi koji smo živjeli u Sarajevu 40 mjeseci, to je oko 1200-1300 dana, imali smo dosta opasnih trenutaka. Međutim, ono kada sam se najviše prepao, moram priznati bilo je jedne prilike kad sam se vraćao vojnim helikopterom iz Tuzle za Tarčin. Prelijetali smo preko Fojnice i Kiseljaka i tad smo bili još u ratu sa HVO-om. Noć je bila, što naš narod kaže jacijsko doba, oko dva sata poslije zalaska sunca, oko 9 naveče, zimsko doba. Na pola puta pilot je rekao da je helikopter u kvaru i da se mora spustiti. Prepao sam se. "Pazite", kaže pilot, "ako bude struje, ja mogu prepoznati igralište u Fojnici, a ako ne bude struje, mi ćemo se spustiti napamet". Onda blizu je bio Kiseljak i Busovača i tu se moglo zalutati. Išli smo preko onog brda Vranice. Kad smo došli, srećom bilo je struje. Vidjeli smo svjetla Fojnice. Bogami bilo gusto, jer ja sam mislio da je gotovo. Bio je mrak, helikopter nema nikakvih pomagala. Vizuelno se spuštao.

Mato Đaković:

- Jeste li hrabar čovjek?

Alija Izetbegović:

- Šta ja znam. To nek drugi ocjene poslije rata. Zna se tačno ko je hrabar, to se izmjerilo negdje.

Mato Đaković:

- O tom slučaju koji ste maloprije opisali govorila je i naša kolegica Arijana Saračević koja je bila sa vama. Rekla mi je, u nezvaničnom razgovoru, da ste izuzetno hrabar čovjek.

Alija Izetbegović:
- Ja, tako misle. Šta ja znam. Najmanje je mjerodavno šta čovjek o sebi misli. Meni je drago da je to rekla Arijana.

Mato Đaković:
- *Gospodine Predsjedniče, kako se vi odmarate? Volite li muziku?*

Alija Izetbegović:
- Molim?

Mato Đaković:
- *Volite li muziku i kako se odmarate?*

Alija Izetbegović:
- Naime, pazite, ja nemam sluha da pjevam i da sviram, ali "užasno" volim muziku. Ja ne znam kako se to dvoje može spajati. To me podsjeća na priču o Kvazimodu koji je bio beskrajno ružan čovjek, a volio ljepoticu. Volim muziku, ali ne bih mogao da je, recimo, izvodim.

Mato Đaković:
- *Večeras je koncert Dine Merlina u Sarajevu. Hoćete li ići na koncert?*

Alija Izetbegović:
- Ne bih rekao da ću ići, mada volim slušati Merlina. Imam nekoliko njegovih kaseta. Mislim da je to koncert za mlade.

Mato Đaković:
- *Vaša pratnja kaže da nemate velikih zahtjeva oko jela kad ste u inostranstvu. Najčešće jedete čizburgere!*

Alija Izetbegović:
- Jedem malo one "Mekdonalde" kad dođem van. Ne jedem svinjetinu, a "Mekdonald" je dobro jelo, radije to nego skupe večere. Ima slučajeva gdje je skuplja juha od hamburgera, pošto moramo odsjesti u skupljim hotelima. S druge strane, nisam nikad bio debeo čovjek. Nemam veliki apetit. Umjereno jedem.

Mato Đaković:
- *Volite li kolače?*

Alija Izetbegović:
- Ne volim, ali zato volim voće.

Mato Đaković:
- *Gospodine Predsjedniče, jeste li umorni od politike?*

Alija Izetbegović:
- Ja sam rekao maloprije da ja ovo ne smatram politikom. Ovo što ja radim se radi do kraja života, nema izlaska. Počeo sam da radim u 16. godini, prolazio sam kroz nevolje i zatvore, bio sam lišavan mnogo čega u životu, nalazio sam neki smisao života u tome, bez obzira kako vi to zvali, ali ja to ne doživljam kao politiku.

Mato Đaković:
- *Gospodine Predsjedniče, prošli ste dosta buran život, dva rata, dvije robije, danas imate 73. godine... Kažite bilans vašeg života.*

Alija Izetbegović:
- Znate, 73. mi je godine. To je period kada čovjek može živjeti još 5 godina, 5 mjeseci, 5 dana. U svakom slučaju, jedno je sigurno: kraj nije daleko. Ali, kada bi mi sad bilo ponuđeno da živim, opet da ponovim sve, ja bih to odbio. Radije bi da ležim tamo gdje ćemo svi ležati. Međutim, kada bih morao da izaberem, onda bih opet izabrao svoj život.

Mato Đaković:
- *Gospodine Predsjedniče, kada bi vam neko ponudio i kada bi bila Ustavna odluka da možete izabrati svog nasljednika, koga biste izabrali od ljudi bliskih vama?*

Alija Izetbegović:
- Na to pitanje vam neću odgovoriti. Neka to bude jedino pitanje na koje vam neću odgovoriti.

Mato Đaković:
- *Hvala vam što ste bili gost u emisiji "Telering".*

Poštovani gledaoci, naš gost je bio Alija Izetbegović, Predsjednik Predsjedništva BiH. Pokušali smo da ga predstavimo onakvim kakav jeste, bez maske. Kažu da su maske pokupili oni oko njega.

23. juli/srpanj 1998. godine

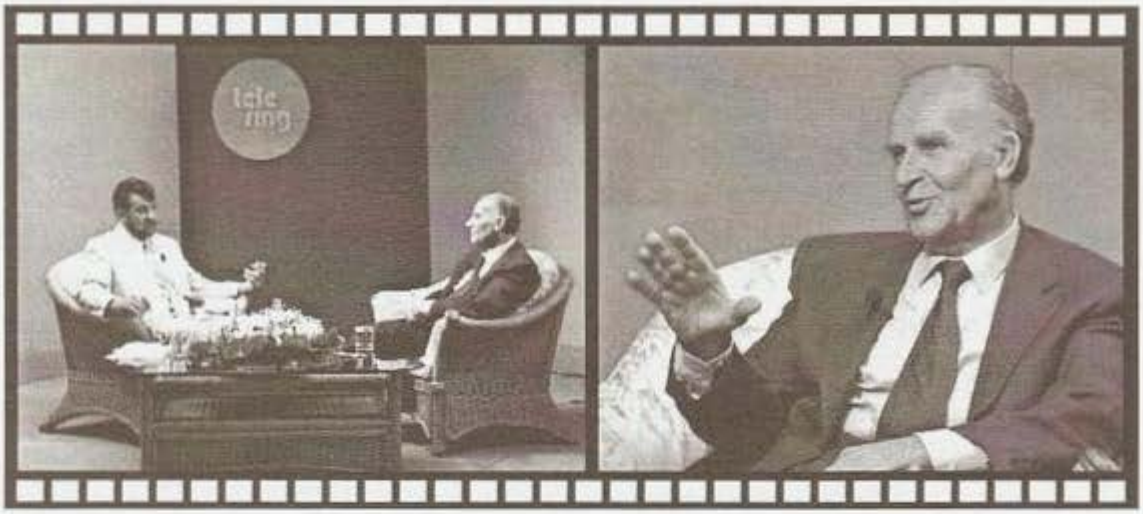

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, hvala vam što ste i pored svih vaših obaveza našli vremena da date intervju TV OBN-u!

Alija Izetbegović:

- Biće mi drago, hajde da pokušamo.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, već ste 10 godina na vlasti. Kako vi ocjenjujete ovaj period. Da li je BiH onakva kakvu ste je vi zamislili, kada ste dolazili na vlast?

Alija Izetbegović:

- Pa moram priznati da nije takva kakvom sam je ja predviđao. Naime, ako se vratimo tih deset godina, ustvari, nepunih 9 godina će biti u decembru kako sam u Predsjedništvu BiH, mogu reći da je u onom trenutku moja ambicija bila da osiguram transformaciju Jugoslavije u kojoj će bošnjački narod biti ravnopravan. Htio sam da se drugi malo pomaknu, da i nama ne bi bilo tijesno. To je bila moja prvobitna zamisao. Kad ovo uporedim sa onim što se dogodilo, to očigledno nije tako. Prema tome, nije se dogodilo ono što sam ja predviđao. Dogodilo se nešto drugo, ono što ja kažem: "Neka čuda u Bosni su se počela događati za tih 10 godina, ružna i lijepa. Ružno je, naravno, to što je došlo je do genocida, do logora, kad im vrijeme nije koncem 20-tog stoljeća. Bilo je i lijepih čuda, kao što su stvaranje prve autentične Bosanske Armije iz skoro ničega i afirmacija Bosanske države.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, neki su skloni nakon deset godina izjednačiti po

svemu nacionalne stranke u BiH, našto ste vi i vaša stranka uvijek žustro reagirali. Zbog čega?

Alija Izetbegović:

- Pa mi smo s pravom reagirali. Vidite, mi smo očigledno branili BiH. Oni su očigledno rušili Bosnu. To je kao izjednačavati Hitlera i Čerčila, bez obzira kolika je ta razlika, ali tolika je ta razlika. Zbog toga se mi, s pravom, bunimo kad nas neki izjednačavaju. Držim da je to tolika razlika. Ja sam neki dan imao polemiku sa gospodinom Lajonom i on kaže: "Pa da. Ja vas ne izjednačavam tokom rata, ali poslije rata, odnosno, u miru ste isti". Ne može biti da ste jedno mogli u ratu, a drugo u miru. Na koncu, mi i danas zastupamo cjelovitu i demokratsku BiH.

Mato Đaković:

- Rekli ste: "Mi smo branili BiH, oni su rušili BiH." Budite precizniji, tko je rušio BiH?

Alija Izetbegović:

- Vaše pitanje je glasilo da neko izjednačava nacionalne stranke SDA, HDZ i SDS, na to se odnosilo. SDS je počeo odmah i danas ruši BiH. A kad je u pitanju HDZ, kao što znate, on je nakon odlaska Kljujića, krenuo tim istim putem pod utjecajem Zagreba i rušio je Bosnu. To je historijska činjenica.

Mato Đaković:

- A danas?

Alija Izetbegović:

- A danas mi smo, kao što znate, zaključili taj mir, inače bi se rat produžio beskonačno. Ja mislim da danas, taj HDZ, ako o njemu govorite, doživljava neku evoluciju, ona je u vezi sa promjenama u Hrvatskoj. Na riječima su za BiH. Mi ćemo ih hvatati za riječ, naravno.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, u knjizi Ričarda Holbruka "Završiti rat", autor vas ocjenjuje kao čovjeka koji ima velike zasluge u revoluciji, ali u isto vrijeme i kao čovjeka koji ne može voditi brod mirne luke. Ocjene su da niste ovladali tehnologijom vođenja vlasti, ali i da niste spremni prihvatiti pomoć nekih prijateljskih država?

Alija Izetbegović :

- Naime, kad je riječ o tehnologiji vlasti, neki nas optužuju da smo odveć ovladali svim tehnologijama vlasti, što nije tačno, a nije tačno ni ovo. Nije tačno da ne znamo vladati. Znamo vladati. Devet godina mi vladamo ovdje i vodimo narod u najtežem periodu. Kada je riječ o Holbruku, sto ljudi, sto izjava. Kad biste pitali Kisindžera , rekao bi da je bilo sve pogrešno, i u ratu, i u miru. Pitate Holbruka, on kaže, u ratu je bila dobra politika, u miru nije. Ako pitate Viktora Jakoviča, ambasadora SAD- a u BiH, on bi vam rekao da je sve bilo dobro, i u ratu, i u miru. To su mišljenja za koja je prerano. Mislim da će trebati historijska distanca da se tačno ocjeni šta je bilo dobro, a šta nije, ali je činjenica da smo mi dogurali od ovog Pakta do Samita u Sarajevu.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, kako vi inače doživljavate kritike od ovakvih ljudi kao što je Holbruk, a da ne govorimo od medija u BiH?*

Alija Izetbegović:

- Pa znate šta? Kad je riječ o Holbruku, ja sam pročitao njegovu knjigu. Tamo je bilo i kritike i pohvala na moj račun. On je meni na posveti lično napisao "Izetbegoviću prema kojem gajim visoko poštovanje, čovjeku bez čije vizije ne bi bilo Bosne i Hercegovine". Za mene je to veće priznanje nego sve ono što piše unutra. Ali, on je morao da oživljava svoju knjigu, iznoseći izvjesne paradokse, kontradikcije, ne govoreći o sukobima koje je on vidio, koji nekad jesu bili, nekad nisu, ali sve u svemu pomalo sam postao otporan na kritike. Nekad nisam bio, a i to je sastavni dio posla i to se ne može izbjeći. Najbolji ljudi su bili izloženi kritikama. Isusa su osudili na smrt njegovi. Gandija su ubili njegovi, ne Englezi, ne muslimani, ubio ga je Indijac, kome on nije bio dovoljno veliki Indijac. Isaka Rabina je ubio Jevrej. Ne valjate svakome. Kada mislim o sebi, kada ne bih imao ljutih neprijatelja ne bi valjalo, morao bi se malo počešati po glavi i misliti gdje ja to griješim. Jednom riječju, ja sam se sa tom situacijom pomirio.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, vratimo se četiri godine unazad i potpisivanju Dejtonskog sporazuma. Bilo je dosta nesuglasica u Dejtonu, pa čak i u samoj delegaciji BiH. Možete li sad, nakon četiri godine mira, dati komentar na događaje u Dejtonu.*

Alija Izetbegović:

- Da. To je bilo najbolnije doba u mom životu. Više puta sam rekao da bi radije kopao zemlju nego pregovarao. Pregovori su najteža stvar koja je, bar za mene, bila takva, najteži posao koji sam radio. Ja sam i doslovno kopao zemlju, bio zatvorenik, bavio se advokaturom, sjekao šumu i pisao ponešto, a najteži posao koji me iscrpljivao su bili pregovori. Naravno, u Dejtonu, najteži. Trebalo se odlučiti konačno hoće li rat prestati. Devedeset peta je godina. Jesen je. Mi ulazimo u zimu bez ičega. Imamo neku ponudu mira za koji mi vidimo kakav je otprilike. Vidimo da tu ima manjkavosti i imali smo prigovor oko mogućih opstrukcija. Sve u svemu, bilo je teško. Koga interesuje, neka pročita poglavlje "21. dan u Dejtonu", koji opisuje Holbruk u svojoj knjizi. Ja sam bio pod strašnim pritiskom da prihvatim da potpišem mir. Čak su mi rekli da će me pustiti da vodim rat bez pomoći evropskih zemalja. Čak su me zvali i prijatelji iz islamskih zemalja sa porukom da prihvatim, između ostalih i predsjednik Demirel. Zvao me lično Kohl i upozoravali me da nema druge nego to prihvatiti. Vi spominjete da je bilo i nekih sukoba među nama. Znate, neki sukobi su i glumljeni. Čak su pregovarači bili i svjesni da neke sukobe glumimo. To je sastavni dio pregovaračke taktike. Bilo je međutim i pravih nesporazuma. Radilo se o sudbonosnom pitanju. Niti je valjalo nastaviti onakav rat, niti prihvatiti onakav mir.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, zamjeralo vam se što ste prihvatili Republiku Srpsku.*

Alija Izetbegović:

- Da. Ponekad zamjeram i ja to sam sebi. Holbruk sebi zamjera što je mene pritiskao da to prihvatim, ali Holbruk je vrlo jasno rekao: "To je granica ispod koje Srbi neće ići. To je nastavak rata. Izvolite prihvatiti nastavak rata ili Republiku Srpsku". Bilo je vrlo jasno rečeno. Ja sam se kolebao, to je bilo još prije Dejtona, jer je Holbruk počeo sa svojom misijom još početkom augusta, ako se sjećam dobro. Mi smo dvadeset dana tog augusta već pregovarali o miru i ja to tada nisam prihvatio. Kasnije je došao ambasador Menzis koji je jasno rekao: "Ili to prihvatite, ili izvolite nastaviti rat sami, pa ako ga dobijete mi ćemo to registrovati." Dakle, čuo sam da je poslije gospodin Holbruk rekao da to smatra velikom američkom greškom, ali šta je tu je.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, da li BiH poslije Dejtona ide nekom svojom zacrtanom vizijom, koju ste tada zamišljali? Naime, neki ljudi kažu da je iz dana u dan Bosne i Hercegovine sve manje?

Alija Izetbegović:

- Ne bi me ovo pitanje čudilo da ste me to pitali prije dva-tri mjeseca, prije ovog Pakta. Mislim da je Samit u Sarajevu otklonio sve sumnje i kod najvećih protivnika Bosne. Zato vam pitanje malo anahrono zvuči, kao da ste ga formirali nekad davno. Mislim da je, da tako kažem, ovim Paktom u Sarajevu pređen Rubikon, nema više sumnji, ni upitnika nad Bosanskom državom. Ona će opstati, prolaziće kroz neke muke i unutrašnje sređivanje, ali nema više sumnje... Da vas podsjetim na jednu stvar. Često su uspoređivali Bosnu i Hercegovinu sa Švicarskom. Mi smo to radili i uveseljavali neke ljude. Neki misle da se to ne da uspoređivati, ali da se uspoređivati, jer nema sličnije zemlje od Švicarske po problemima koje imaju, samo mnogi ne znaju da je Švajcarska stara 800 godina, da je prvih 500 godina bila ispunjena haosom, da je čitav 18. vijek bila ispunjena ratom kantona. Švicarskoj je trebalo 800 godina da postane ono što sam ja prije mjesec i po dana vidio i divio se. Ona je sređena zemlja, ona je jedan veliki sređeni park, jedan sređeni vrt, ali trebao je dugi proces. A kod nas bi htjeli odma. Nemojte nam dat 800 godina, dajte nam 8 godina da izađemo iz ovog belaja. Ne možemo mi savladati nevolje i posljedice koje je ostavio onako razoran rat, koji je ne samo porušio zemlju, nego i odnio mnoge živote i posijao zlu krv. Na koncu konaca nećemo mi to prevladati tako lahko, nisu to mogli ni drugi uraditi tako lahko, ali, jednom riječju, Bosna ide, nakon Dejtona, onom vizijom i ide naprijed.

Mato Đaković:

- Jedan od ključeva Dejtona je povratak ljudi na svoje, odnosno, Anex 7. Kako ocjenjujete postignute rezultate u Anexu 7?

Alija Izetbegović:

- Tja, nikad neću reći da sam time zadovoljan. Zadovoljan bih bio kad bi se svi vratili svojim kućama. To se nikad neće dogoditi. To je jasna stvar. Borba se vodi da se, barem dio, vrati na svoje iskustva Svjetska su pokazala da se polovina ljudi često ne vrati. Mi imamo danas u BiH već polovinu vraćenih Bošnjaka, otprilike. Ne znam tačno kako situacija stoji sa Srbima, oni su i manje bili, ovaj, oni su uglavnom, otišli iz

Federacije u Republiku Srpsku, ali mi smo bili uglavnom, protjerani van. Bošnjaci, polovina otprilike vani, a polovina u Federaciji, i to dobar dio onih koji su bili domicilni u srpskom entitetu, i oni se ne mogu vratiti svojim kućama. Dakle, ako me pitate, koliko sam zadovoljan, nikad neću biti zadovoljan dok se i poslednji čovjek ne vrati svojoj kući. To se nikad neće dogoditi, ali u tom pogledu moram reći da postoji bolja klima i to kažem sa zadovoljstvom. U Republici Srpskoj, što nikad nije bilo, došlo je do promjene. Tamo se sa sigurnošću promjenila situacija, naročito poslije ove kampanje NATO-a. Došlo je do otriježnjenja ljudi, nema više protivljenja, ali ima jedan drugi limitirajući faktor u tome. Naime, uvijek je tamo međunarodna pomoć išla ispred ove ovdje za povratkom. Mislim da je oko 20 000 ljudi angažirano oko čišćenja kuća u pripremanju povratka, međutim, pomoć ne stiže. To je veliki problem. Ja sam na to ukazivao ovih dana u svim razgovorima koje sam imao sa strancima. Prema tome, tako otprilike stoje stvari. Još jedan primjer moge reći: Svega se 6000 ljudi za ove tri godine vratilo u Republiku Srpsku, Bošnjaka i Hrvata, dakle, jedan neoprostivo mali broj i onda da spomenem i to da u Banjoj Luci jedan broj ljudi stanuje u podrumima u svojim kućama, a drugi ljudi su im uzurpirali sobe. I mi dosada još uvijek ne uspijevamo, uprkos Dodiku, pluralizmu, demokratiji, o kome toliko pričaju ovi "međunarodnjaci", kako ih mi zovemo u običnom narodu, vratiti te ljude iz podruma u stanove. To je jedan kompleks pitanja. Povratak ovdje ide, tamo je bio loš. Spremnost ljudi da se vrate postoji. To je neka nova klima. Evo šta bih mogo reći o povratku.

Mato Đaković:

- Posljednja Odluka gospodina Vestendorpa, Visokog predstavnika, koja se odnosi na ukidanje rješenja za stanove, ostavila je SDA prilično ravnodušnom i neodlučnom. Sigurno je da unutar SDA to tako nije, ali malo je bilo zvaničnih stavova SDA, kao i Vlade Federacije. Ministar prostornog uređenja je izjavio da je iznenađen ovakvom odlukom, a vi ste nekoliko puta hladno podržali odluku, ali ste rekli da na ulicu niko neće. Odluku ste podržali, ali na nivou cijele države. Mnogi su rekli da je ovo najozbiljniji propust SDA, kao i Vlade Federacije BiH koji će imati nesagledive posljedice.

Alija Izetbegović:

- Vi kažete da je naš Ministar bio iznenađen. Ja, pravo da vam kažem, nisam bio iznenađen. Naime, mi ne možemo biti istovremeno za cjelovitu i demokratsku BiH i protiv povratka "Svi na svoje." To je dvoje nespojivo. Moramo se opredijeliti šta hoćemo. Ako ne prihvatamo povratak

"Svi na svoje", cjelovite i demokratske BiH nema. Treće solucije nema. Mi hoćemo cjelovitu i demokratsku BiH. Naše opredjeljenje je jasno. To uvjerenje živi u bošnjačkom narodu. Oni osjećaju instiktivno da bez cjelovite i demokratske BiH budućnosti nema, i oni to hoće, i mi smo tumači tih interesa uz sve ono bolno što uz to ide ponekad. Mi hoćemo da se i Bošnjaci vrate na područje drugog entiteta u cjelosti kao i da se Hrvati vrate. Cijena za to je da se i Srbi vrate i mi ne možemo biti protiv toga nikako. Ono što bih ja zahtijevao ovdje, šta ću tražiti i što tražim od Visokog predstavnika, to je da se osiguraju potpuno istovjetni stambeni i imovinski propisi, i na teritoriji Republike Srpske, u čemu se kasni, da povratak bude dvosmjeran, da nipošto ne bude govora da Sarajevo bude primjer, a da se ne govori o Banjoj Luci. Mi prihvatamo da Sarajevo pruža primjer i pruža. Ipak je tu situacija bitno drugačija nego u Banjoj Luci i zapadnom Mostaru. Međutim, povratak mora biti dvosmjeran kao i uslovi. Bez toga neće ići ni Vestendorfova odluka. Mi nju ne osporavamo, ali ona praktično neće moći da ide. I konačno, ja sam više puta rekao da se niko ne može izbaciti na ulicu i to je tako. Niko se neće izbaciti na ulicu. Imamo za sada nekih deložacija, ali to je, za sada, ograničeno i svodi se samo na dvojna korištenja stanova, odnosno zloupotrebu. Niko neće na ulicu, barem ova vlast neće biti saučesnik u izbacivanju ljudi na ulicu, pogotovo izbjeglica. Izbjeglice ima da se vrate kućama ili da dobiju drugi odgovarajući smještaj, ne nužni, nego odgovarajući smještaj, koji odgovara potrebama porodica ili da ostanu tu gdje jesu. Nema izbacivanja na ulice ili u neke šupe. Toga neće biti, barem sa našim pristankom. Barem mi u tome učestvovati nećemo.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, po zvaničnim statističkim podacima, u Federaciji BiH ima 195 000 stanova, samo u Sarajevu 85.000, a u Republici Srpskoj 50 000 stanova. U Republici Srpskoj samo u 15% od tih 50 000 stanova su bili Bošnjaci i Hrvati. Kako je onda održiva ova Vesterndorpova odluka koja najviše pogađa Bošnjake, ljude koji su imali najveće bogatstvo u imanjima i kućama. Mnogi su skloni reći da je ovo povratak stanova, a ne povratak ljudi.*

Alija Izetbegović:

- U tome zaista postoje problemi, samo nemojte izjednačavati problem stanova i povratak imovine. Kad je riječ o povratku stanova, društvenih stanova u ovom Federalnom dijelu, registracija tih stanova završena je 4. jula. Kad je riječ o Republici Srpskoj, tu rok još uvijek teče, tamo kasne zakoni. Kad je riječ o povratku imovine, zašto su Bošnjaci najviše zain-

teresirani, to je nezastarivo pravo i ono i traje. Nema nikakvih vremenskih ograničenja i nastaviće se, vjerovatno, dosta dugo, ali će Bošnjaci koji žive izvan Republike Srpske dobiti svoja imanja ove godine, sljedeće godine, ali će ih dobiti. Ovdje je rok prestao da teče, tamo nastavlja i mi ćemo u cjelini gledano, imati od tog propisa koristi, jer on osigurava opstanak BiH kao cjelovite države, što je najviši interes upravo bošnjačkog naroda.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, mi se nakon četiri godine ne možemo pohvaliti ekonomijom ove zemlje. Na novogodišnjoj Press konferenciji SDA Vi ste izrazili sumnju u preambiciozne planove gospodina Bičakčića, pogotovo kada je bilo riječi o zapošljavanju. Naime, obećavana su mnoga radna mjesta, a prema zvaničnim podacima, u prvih šest mjeseci zaposleno je samo 167 ljudi u Federaciji BiH. Mislite li da postoje zakonske pretpostavke da bi ljudi izvana mogli što više ulagati u ovu državu?

Alija Izetbegović:

- U Vašem pitanju ima više pitanja. Prije svega, rekao bih da je ovaj podatak od svega 167 zaposlenih netačan. Zaposlilo se 12 000 hiljada novih ljudi. Pogledajte statistički izvještaj, ja sam ga skoro imao u ruci. Prošle godine je u Federaciji bilo 395 000 zaposlenih, a sada ih je 407 000. Pri tome treba imati u vidu da je prije rata u cijeloj BiH radilo oko milion ljudi. Ima mnogo nezaposlenih, naravno, ali je i mnogo zaposleno. Kada je riječ o povećanju bruto proizvoda, nije se ostvarilo Bičakčićevo predviđanje o visokom porastu. Mislim da je on govorio o porastu od oko 20%. Sada se baš tačno i ne sjećam, ali, vidite, porast je, ipak, bio oko 10% ili tačnije 9,6 ili 9,7%. To je, ipak, značajan porast bruto proizvoda. Dakle, ne stoje stvari tako loše. Kada je riječ o investicijama naime, nema, naravno, napretka bez finansijskih ulaganja, novih finansijskih injekcija. Ovi investitori neće ulagati dok ne budu znali šta je to vlasništvo, čije je to vlasništvo, ko je vlasnik neke nekretnine koju misle dokapitalizirati i sl., i dok nemaju punu zaštitu te imovine i proizvodnje. Prvo će se riješiti privatizacijom koja je sada počela, a drugo će se riješiti jednom bitnom promjenom zakonodavstva, naročito sudskog sistema koji treba da osigura put pravnoj i svakoj drugoj zaštiti stranih investicija. Oba procesa, kao što znate, upravo teku. Privatizacija je u toku, a ovih dana se održava veliki broj sastanaka na kojima treba da otpočne transformiranje sudskog sistema.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, kriminal, kao što znate, nije produkt BiH. Toga ima i u svijetu, ali tamo postoje i sistemi u obliku snažnih ekonomskih institucija koje su za zaštitu ekonomije organizovovali i policijske snage. Krajem prošle godine, na ukazivanje nekih zvaničnika iz svijeta, vi ste sa gospodom Silajdžićem i Bičakčićem bili potpisnik pisma "Gospodine Sklar, skinite nam se s vrata". Neka tri mjeseca, nakon tog pisma, rekli ste da u Bosni i Hercegovini nema kriminala onoliko koliko misli opozicija, ali ga ima više nego što kaže zvanična vlast?

Alija Izetbegović:

- Da. Mi jesmo uputili gospodinu Sklaru to pismo. Rekao bih da je to američki stil pisanja. Nema mirovanja u Americi, ljudi otvoreno kažu. Mislim da je Sklar napravio neku neopreznost što je rekao: "Svi političari u BiH su korumpirani." Nije rekao, osim nekih, ili većina. Naravno, nas je to povrijedilo i mi smo mu ravnom mjerom odgovorili. Ja se zbog toga ne kajem. Mislim da tako treba raditi. Neka ljudi kažu šta misle i mi ćemo kazati šta mislimo. Nema, nikakvog diplomatisanja u toku posla, pogotovo kad se radi o obrazu.

Mato Đaković:

- Da li je ova vlast spremna da se odupre organiziranom kriminalu?

Izetbegović Alija:

- Da ga savlada, spremna nije, ali da ga savladava jeste. Nikad kriminala neće nestati, to je jedan proces. I u najsređenijim zemljama ga imate, to je nešto što je valjda sastavni dio neke životne realnosti. Neće zla nestati, neće kriminala nestati, međutim, ono što treba da radimo, jeste da se borimo iz dana u dan i mi to radimo, ali, vidite, tu postoje dvije forme borbe protiv kriminala, postoji konkretna borba protiv kriminala, ovo što smo mi danas u Sarajevu, Tuzli, Sanskom Mostu. To je konkretna borba protiv pretpostavljenog kriminala. Kažem, pretpostavljenog, jer za nas su ljudi nevini sve dok se drugačije ne dokaže. To je jedna civilizacijska tekovina, ali je to ipak konkretna borba. To su procesi i istrage koji treba da omoguće da se ljudi, ako nisu krivi, operu ili barem smanje te optužbe koje su protiv njih iznesene. Međutim, imate drugu, a to je kampanja. Oprostite, ovo vaše pitanje mi malo zvuči, ima naime te tonove. Radi se o onome što se apstraktno govori o kriminalu u koji je ogrezlo društvo. Vi ste čuli kako je jedan međunarodni zvaničnik rekao da stotine miliona maraka nestaje iz fondova. Dakle,

kad se suprotstavite, a ja sam se ovoj izjavi suprotstavio, imate kampanju koja nije borba protiv kriminala. Oni žele vlast, njima je tema o kriminalu dobro došla da vlast na neki način okaljaju i da se na taj način bore za vlast. Jedna gola borba za vlast. Borba protiv krimanala se vodi jednim konkretnim putem i mi to radimo za određeno djelo, protiv određenog čovjeka, sa određenim procjenama itd. Inače, ovako prozivanje je olako i ima tu pretjerivanja, kao što znate. Evo, uzmite ovaj tuzlanski slučaj. Baš sam ga malo analizirao. Nadam se da me neko neće krivo shvatiti. Ja sam pod utjecajem one čitave kampanje, lično očekivao da će tu naći da su desetine, stotine miliona maraka pronevjerene. Kad sam uzeo tu optužnicu, barem što sam vidio u "Oslobođenju", sve što se stavlja na teret Vikalu i njegovim saradnicima, trojici, četvorici ljudi, koji se nalaze na optužnici je 8,2 miliona maraka, ali u tih 8,2 miliona maraka su 80% pozajmice općinama i društvenim preduzećima. Ostaje ono na otopine koje su isporučene, automobile. Zatim još ono farbe za škole, na sve to otpada 20% te sume. Hoću da kažem da sam u toj kampanji očekivao da će se pojaviti neke ogromne pronevjere. Međutim, kad bi se sve ovo svelo, one pozajmnice nisu stavljene u džep. Zna se kako su date i ko je dužan. Sve je javno. I ništa nije učinjeno sa nekom lošom namjerom, nego da se pomognu općine, preduzeća. Međutim, istinska sumnja, ono što naš narod podrazumijeva pod korupcijom, to znači uzimanje sebi, tu se može tražiti neki dio od ove sume od milion i nešto maraka, ali se ne zna tačno šta je. Sve je to isporučeno, samo nije, čini mi se isporučeno 50 nekih nišana, a to je 57 000 maraka i, čini mi se, da se radi o nekoj greški, znate. Ali ovo navodim kao ilustraciju budući da se ovaj problem navodi za neku kampanju protiv vlasti iz dana u dan.

Mato Đaković:
- Ima li nade za Brčko i Brčake?

Alija Izetbegović:
- Pitanje malo čudi. Naravno da ima. Brčko će biti Distrikt. U Brčkom će biti uspostavljena multinacionalna administracija, multinacionalna policija. U Brčkom će se održati izbori na drugi način nego u drugim dijelovima države. Dakle, Brčko će biti Distrikt. Ima istina Bog. Ja razumijem Vaše pitanje, jer očigledno se kasni u tome. Međutim, ja se zbog ove izjave mogu uvaliti u neke male nevolje, ali moram vam reći da sam se pitao u čemu je problem kad se donosila odluka o Brčkom. Problem je između Amerike i Evrope. Izgleda da se Evropa i Amerika nisu mogli usaglasiti oko brzine implementacije. Mislim da je to sada prevladano i

da se konačno kreće u realizaciju, ali taj zastoj dugujemo nekom nesporazumu između Evrope i Amerike. Ja imam dovoljno indicija, ne tvrdim to napamet. Možda će biti demantirano, to nije ni lažno, ali to je bila vrsta problema, zbog čega se ovo odlagalo i mi nismo znali o čemu se radi. Ali, sada je to krenulo. Mi ćemo sada imati, ako Bog da, vrlo skoro napredak u implementaciji.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, ocjene su da se više bavite kadrovskom nego državnom politikom. Odrekli ste se mnogih ljudi. Među njima ima dosta sposobnijih, kvalitetnijih, s boljim vizijama, od onih koji su na vlasti. Neki su skloni reći da je Alija kroz institucije vlasti proturio Akademiju nauka. Poslije skoro deset godina SDA nema jasnu viziju o nasljedniku ili nasljednicima. Vi ste čovjek koji voli svoju porodicu i svoju djecu. Za vašeg sina vezuju se, mnoge aktivnosti u političkom i javnom svijetu, te svijetu biznisa. On je vaš najbolji savjetnik za kadrovska i druga pitanja. Pominje se mogućnost da ga izvučete iz sjenke, uključite u politički život i proglasite ga svojim nasljednikom. Da li je to tačno?*

Alija Izetbegović:

- Vi ste počeli vaše pitanje čini mi se, konstatacijom da je mnogo ljudi, koji su imali bolju viziju nego mi, izašlo iz Stranke. Pravo da vam kažem, ja pokušavam da se sjetim o kome se radi. Pominjali ste Akademiju nauka. Kod nas imaju dva akademika, vrlo aktivna u Stranci, Konjhodžić i Karamehmedović. Bio je još jedan, akademik Filipović, ali on je davno napustio Stranku. Ali, ne znam iz čega zaključujete da oni imaju bolju viziju nego što mi imamo? Mi smo, ipak, doveli do ovog Samita u Sarajevu. Mi smo ga, dakle, mogli pokvariti jednom lošom politikom, ali mi to nismo uradili. A kad je riječ o mom sinu, jer o tome me pitate, uvijek je teško govoriti o svojima. Reći ću vam samo neke činjenice koje se toga tiču. On jeste moj najbolji nezvanični savjetnik, ali ja vam moram priznati da s njim više filozofiram nego što politiziram. Morate mi vjerovati da je to tako. To je tako. On je, kad sam ja uhapšen '83. godine, imao 26 godina. On je živio do tada jednim bezbrižnim životom, kao svi mladi ljudi, dobro je svirao gitaru, imao je široko društvo . Moje hapšenje i moja robija od četrnaest godina ga je naglo uozbiljila. Prisilila ga je da se uozbilji. On je šest godina proveo u stalnoj borbi za moj život i slobodu. Činio je moguće i nemoguće stvari. On je jednom nogom bio u zatvoru. Meni je došao jedan udbaš u Foču da me upozori na to da ja upozorim Bakira da se smiri, inače će ga uhapsiti. On se nije uplašio, nego je

o mom slučaju upoznao sve svjetske organizacije za ljudska prava, zbog čega sam ja kasnije dobio smanjenje kazne. Putovao je puno iako je znao da ga prate. Družio se puno sa srpskom i hrvatskom opozicijom. Izdejstvovao je čitav niz rezolucija za mene. Ali, hoću da vas uvjerim u jednu stvar. On je čovjek koji misli svojom glavom, znate. Vjerujte mi da me puno ne sluša. U tom pogledu je na mene. Ja radim sve po svojoj pameti. Ja volim saslušati svakoga. Zato se ljudi ljute na mene ponekad, ali radim po svojoj pameti. On se trenutno ne bavi politikom, mada je član Kantonalnog odbora SDA Sarajevo i njemu ja ne trebam da bi postigao nešto. Mislim, dok sam ja živ, on se neće baviti politikom. Poslije mene, sam će odlučiti. Inače, poslije moje robije aktivno se uključio i jedan je od prvoboraca SDA. Za vrijeme rata uradio je puno programa za pomoć narodu i odbranu grada, ali on je čovjek, kao i mnogi sposobni ljudi, koji upravlja svojom glavom i zna šta će uraditi.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, kako onda doživljavate napade iz medija na vašeg sina? Ti nezavisni mediji kažu da su argumentirani napadi.

Alija Izetbegović:

- Ma, pazite nešto. Apsolutno su neargumentirani. Vi ste spomenuli svijet biznisa. Moj sin nema baš nikakvog biznisa. Ni javnog, ni prikrivenog. On je direktor Zavoda za izgradnju grada i preko njegove glave prešlo je čitav niz objekata, zatim ustakljenje grada, 80% stakla u gradu je razbijeno u ratu, on je uspio da cijenu od 20 i nešto maraka spusti na trinaest, što je jedan krajnji minimum, i da osigura da se to uradi na vrijeme. Ne može biti i moj savjetnik, i voditi biznis, i voditi Zavod. Malo bi previše bilo za jednog čovjeka, ne može baš sve. Ako me pitate kako doživljavam napade, osjećam se ponekad krivim pred njim, jer on zbog mene doživljava te napade. Oni ne mogu meni ništa naći, pa onda misle mogu preko sina. Nikada nisu konkretno ništa našli. On je nekoliko puta povlačio neke za jezik, pa rekao: "Iznesite šta bilo!" Šta možemo to je tako.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, jedno pitanje, ali nekoliko potpitanja o SDA. Nakon deset godina, Vaši kritičari, ja se nadam da nećete reći kritizeri, smatraju da se u SDA ukorijenio nepotizam. Ozbiljno se nagriza ustrojstvo pravne države, preferira se podobnost na uštrb sposobnosti. Zatim će se uraditi etnička privatizacija koja, po ocjeni stručnjaka, nema veze sa ekonomijom, niti

nacionalnim interesom bilo koje nacije. Zatim je stranka koja preferira stranačko pravosuđe i stranačku vojsku, zatim je stranka koja podržava paralelne institucije vlasti i paralelne tokove novca, zatim rezervne tranzicijske fondove u formi javnih preduzeća, zatim je stranka koja je nesposobna da se obračuna sa lokalnim moćnicima, aktivnim sudionicima organiziranog kriminala. Zatim je stranka koja ne zna da li su njeni ministri došli ili pošli i sl. Kuda ide SDA?

Alija Izetbegović :

- Ovaj se razgovor bliži kraju, a vi ste baš na kraju ostavili da podignete pravu oluju protiv Stranke. Nisam baš siguran da su ovo sve vaši lični stavovi. Vjerovatno neki jesu, neki nisu. Vidim da ste ih pokupili iz onih naših napada. Pobrojali ste ono što se govori protiv Stranke. Pazite, ovo je politička borba. Mi smo Stranka na vlasti. Ljudi koji hoće da obore Stranku, da obore vlast, govore protiv nje sve ono što jeste i što nije. Recimo, više puta sam se pitao gdje je nepotizam u vlasti gore? Može biti dolje, neko zaposli u općini svoju rođaku. Gdje se vidi na vrhu da su ljudi, bliski rođaci, u vrhu Stranke, da su neki ambasadori, da su neki načelnici, da su ministri? Gdje je tu nepotizam, gdje su moji rođaci, Silajdžićevi rođaci, Bičakčićevi rođaci, gdje su Oručevićevi rođaci, Ganićevi gdje je to? Ko je od ovih ljudi koji nešto znače i koji predstavljaju vlast...

Mato Đaković:

- Ali gospodine Predsjedniče, znamo gdje je Šaćirbegovićev sin.

Alija Izetbegović:

- Šaćirbegovićev sin Muhamed?

Mato Đaković:

- Da, apsolutno.

Alija Izetbegović:

- Muhamed je danas jedan od najsposobnijih ljudi koji rade u vanjskom aparatu. On vrijedi za pet ambasadora. Vidite da imate ambasadora za kojeg se uopće ne čuje da postoji, kamo sreće da imamo više Šaćirbegovića. Ali, imali smo mnogo ljudi i mnogo sinova, pa niko nije postao Muhamed Šaćirbegović. Muhamed Šaćirbegović je postao to što jeste svojom sposobnošću, izvanrednom sposobnošću. Međutim, to bi mogao da bude izuzetak koji potvrđuje pravilo. Gdje to još ima? I s

druge strane, zar je Nedžib Šaćirbegović utjecajan čovjek? Gdje je taj čovjek? Nije on u vrhovima Stranke, pa da kažete to Nedžib sređuje tamo. Kad je riječ o Muhamedu to je apsolutno stvar njegovih sposobnosti i to nesumnjivih sposobnosti. Pročitajte šta Holbruk misli o Šaćirbegoviću. Ne voli ga baš plaho, ali mu ne osporava sposobnost, upornost i viziju. S druge strane, imate toliko ljudi na vlasti čiji sinovi nisu postali Šačirbegovići, nisu postali ministri inozemnih poslova. Pazite pa kad je Džon Kenedi došao na vlast postavio je Roberta Kenedija za Ministra pravde, to niko nije smatrao nekakvim nepotizmom, jer je Robert Kenedi bio vrlo sposoban čovjek. Vi možete govoriti o nepotizmu kad neko ima čisto rođački razlog da nekog postavi, a ne sposobnost, ali, recimo, nekog kažnjavati ako je sposoban, a nekome rođak i da to bude razlog da ne napreduje nije uredu. Mada ja tih rođačkih veza u Stranci i u vlasti uistinu ne vidim. Mada, da vam kažem, Nedžib Šaćirbegović je star čovjek i živi u Americi. Što se njega tiče, mi bi njegovog sina mogli i priznavati i ne priznavati bez ikakvih problema...

Mato Đaković:

- Ne želim ovaj put da pominjem Čengiće i neke druge, ali odgovorite na ova potpitanja o nemogućnosti Stranke i vlasti da se obračuna sa lokalnim moćnicima koji su poprilično ogrezli u organiziranom kriminalu. Vi ste malo o tome počeli govoriti.

Alija Izetbegović:

- Pazite, vidite nešto. Kad je riječ o organiziranom kriminalu, domaći moćnici baš i nisu ogrezli. Ja ne vidim nijedan slučaj, možda se može govoriti o uslovnoj korupciji. Međutim, i to ljudima treba dokazati. Svi ljudi na vlasti su izloženi da im se kaže da ne valjaju, jer treba neko drugi da dođe mjesto njih. Ali, u organizirani kriminal nije baš niko uključen. Mi nemamo nijedan jedini slučaj u kome se vidi da je neki važan čovjek bio uključen u međunarodni i organizirani kriminal. Mislim da se tu malo pojmovi miješaju. Moramo odvojiti problem korupcije i problem organiziranog kriminala. Problem kriminala je jedan složeniji problem, koji zavisi od toga imate li zatvorene ili otvorene granice, možete li ih kontrolirati, imate li međuentitesku saradnju policije, ili nemate, imate li dobru saradnju sa INTERPOLOM, čime se vodi borba protiv organiziranog kriminala. Mi ovdje nemamo tog slučaja. Ovdje postoje neke optužbe o korupciji. Znate, ja sam rekao šta mislim o tome. To je jedna borba koja se vodi i mi smo je pokrenuli. Pokrenuta je, ako se sjećate, onim istupom Izeta Hadžića na Stranci i poslije toga se počelo odmota-

vati klupko. Mi smo zahtijevali od Vikala da se povuče, mi smo donijeli odluku u Stranci, nakon čega se on povukao sa tog mjesta predsjednika Vlade TK-a. Mi smo dali načelnu saglasnost za borbu protiv korupcije. Naravno, mi smo odbili da govorimo o konkretnim slučajevima. To treba da vode istražni organi i trebaju, na koncu konaca, dani i sati, stotine dokumenata da se sve to pregleda, kao što je bio slučaj gore, u Tuzli, gdje je finansijska policija radila sto dana. Radilo je 40-50 ljudi, izvrnili su utrobu, pa su našli to što su našli, pa su objavili u novinama. Dakle, nije Stranka imuna od svega toga. Znate šta je Stranka? Stranka nije onih sto ljudi koje vi vidite, nego desetine hiljada. Jezgra Stranke, čine desetine hiljada patriota koji rade za Stranku i za Bosnu uopće. Patriote koji vole Bosnu. Rade i ništa ne traže. Mi imamo jedno takvo jezgro. Ta desetina hiljada ljudi su snaga stranke, a ne onih stotinu koji su izloženi napadima nekad opravdano, nekad neopravdano. Ali, te desetine hiljada ljudi se nudi da radi, podmeće leđa i ništa za to ne traži i u tome je snaga Stranke, jer mislim da će Stranka zbog toga preživjeti, zahvaljujući masi tih nepoznatih ljudi.

Mato Đaković:

- Možemo li dati jedan generalni odgovor na ovo? Kuda ide SDA?

Alija Izetbegović:

- Naime, Stranka se danas nalazi na čelu borbe za BiH. Ona će tu biti, bila na vlasti, ne bila na vlasti. Mi ne krijemo da je ona stranka bošnjačkog naroda, ona je nacionalna stranka s te strane, nacionalna stranka sa bosanskim programom, kako mi kažemo, jer ona okuplja narod što svjesno, što instinktivno osjeća da je opstanak Bosne uslov njenog opstanka, da je to uslov opstanka bošnjačkog naroda i ona će nastaviti da radi za BiH, čak i kad bi sutra bila opozicija. Eto, u tom pravcu ide SDA.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, nakon deset godina, kakvi su vaši pogledi na perspektive BiH?

Alija Izetbegović:

-Ja mislim da sam ih upravo izložio.

Mato Đaković:

- Pakt za stabilnost je bio u Sarajevu. Pomenuli ste da imate svoje zasluge, ne kao čovjek, nego kao vlast uopćeno, zbog toga što je Pakt o stabilnosti bio baš

u Sarajevu. Veliki je to uspjeh. Međutim, ja ne mislim da su za to zaslužni ljudi na vlasti. Mislim da su za to zaslužni građani BiH.

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da su ljudi na vlasti zaslužni za to, jer ne mogu ljudi na vlasti biti krivi za nešto što nije uredu, a biti nezaslužni za ono što je uredu, što je dobro. Mi smo rukovodili otporom. Taj otpor je mogao da dobije druge forme. U Sarajevu se mogao dogoditi kojekakav progon ljudi koji se nije dogodio, mogla su se dogoditi kojekakava rušenja crkava koja se nisu dogodila. Tada ne bi bilo Samita u Sarajevu. Vi znate šta su rekli u "Deklaraciji o Sarajevu", mislim da je to vaša zasluga. Prozvali su ga simbolom 20-tog vijeka i simbolom težnje ili volje da se izdigne iz ponovna razaranja i mržnje. Naravno, građani i vlast su uvijek u nekoj ovisnosti, građani imaju vlast kakvu zaslužuju, ali ovo što se događalo, po mom mišljenju, je zasluga vlasti, ne njen rezultat, ali nešto što smo mi mogli da pokvarimo, u najmanju ruku, da do toga ne dođe.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, kako se moglo dogoditi da vi i gospoda Jelavić i Radišić za vrijeme Pakta o stabilnosti, što se u narodu kaže, dišete istom dušom. Znači da može?

Alija Izetbegović:

- Znači da može. Mislim da moram reći da je tu bilo je tu malo glumljenog jedinstva. Malo, jeli. Bilo je i pravog, hvala Bogu. I biće više pravog, a malo glumljenog, ali mi smo htjeli da ostavimo utisak pred svijetom da moramo zajedno i mislim da je to bila volja svakog od nas. Mislim da ne bi došlo do sporazuma da nije tako i mislim da je to dobar presedan za budućnost. To je borba koja će trajati, u kojoj se baš ništa ne događa preko noći.

Mato Đaković:

- Onda su ljudi koji su došli na Pakt za stabilnost pohvalili vas i gospodu Jelavića i Radišića, nije li to i pohvala strankama koju vodite?

Alija Izetbegović:

- Morali bi ste to njih pitati. Ali to pomalo protivrječi vašim drugim pitanjima. Ja mislim da to jeste pomalo priznanje, ali je to više izražavanje neke nade ili pokušaj da se ohrabrimo na tom putu.

Mato Đaković:

- Gospodin Klinton vas je, kako su pisali novinari, je zvao da dođete u Vašington?

Alija Izetbegović:

- Naime, radilo se o potpuno privatnom pozivu, ako hoću da odem u Ameriku na liječenje. Ne radi se o političkom pozivu.

Mato Đaković:

- I još samo jedno pitanje oko Pakta za stabilnost. Pročitao sam jedan tekst koji vama može biti i kritika, ali vi ste čovjek koji prima i kritike. Naime, III Sarajevska Gimnazija čeka da im dođe i gospodin Izetbegović.

Alija Izetbegović:

- Ako Bog da, doći ću.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, SDA i Islamsku vjersku zajednicu mnogi su proteklih deset godina povezivali kao neraskidivo tkivo. U posljednje vrijeme kažu da između ove dvije strane postoje neki sukobi. Da li je to tačno?

Alija Izetbegović:

- Pazite kad je riječ o Islamskoj zajednici, ili kažu da smo srasli kao nokat i meso ili se sukobljavamo. Niti smo srasli jedni za druge, niti se sukobljavamo. Mislim da imamo potpuno zdrave odnose. Islamska zajednica radi svoj posao, a mi nastojimo da što više radimo svoj, a ne njen posao. Istina je da smo ponekad usputno odrađivali neke poslove za njih u toku rata, ali sad mislim da se to više ne događa. Svako ima svoj teren i radi na njemu. Mislim da tu sukobljavanja nema.

Mato Đaković:

- Ljudi kažu da neki u Islamskoj vjerskoj zajednici imaju političkih ambicija.

Alija Izetbegović:

- Ja nemam takav utisak, moram vam reći.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, interesuje me i vaš stav o odluci Visokog predstavnika, prije njegovog odlaska, o transformiranju RTV BiH.

Alija Izetbegović:

- Pa pazite, ta njegova odluka bila je predmet i kritičkih analiza, pa i odobravanja i osporavanja. Ja mislim da je gospodin Vestendorp donio odluku onakvu kakvu je u tom trenutku mogao donijeti. Čini mi se da ona i nije loša odluka, nego je dobra odluka za TV BiH. Treba znati da je nad tom televizijom dugo stajao upitnik u pogledu njene budućnosti. Ovim je tačno utvrđeno da javni TV Servis BiH nastavlja da postoji, da će dobiti svoju frekvenciju, svoj program, da će biti član međunarodnih asocijacija i da će biti osigurano finansiranje. Ja mislim da mi sa takvim rješenjem možemo biti zadovoljni. Ja želim da i te ljude na televiziji zadovoljim. Naravno, nije sve definirano i ima nedorečenih stvari, ali je odluka prihvatljiva. BH televizija u formi nastavlja da postoji.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, navešću vam jedan primjer. Lijevo od nas, preko Drine na televiziji kažu: "Dobro jutro Srbijo". Desno od nas "Dobro jutro", Hrvatska". Mislite li da ćemo konačno sa ovom televizijom dobiti to da nam neko kaže: "Dobro Jutro BiH?"

Alija Izetbegović:

- Može biti, ali ono što još nisam rekao je to da će se ovom odlukom ta poruka i taj signal čuti na teritoriji cijele zemlje. To nije sada slučaj.

Mato Đaković:

-Gospodine Predsjedniče, zašto vas ima tako malo u nezavisnim medijima?

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da sam dosta čest gost televizije. Mislim da se ne valja puno ni pojavljivati. Čini mi se da sam bio kod vas relativno nedavno. Ima dosta televizija i ja ne mogu stići biti gost često i na TV BiH, i na OBN, i na Hajatu. Sad ima i Bošnjačka TV. Ali, ja mislim da sam često prisutan u medijima i da treba imati osjećaj mjere koliko se javljate. Ponekad me silom prilika slikaju kad dođu stranci, ali mislim da je vrlo bitno imati osjećaj mjere koliko se pojavljivati.

Mato Đaković:

- I na kraju, gospodine Predsjedniče, koliko još planirate ostati na vlasti?

Alija Izetbegović:

- Mnogo me pitate. Tu imaju dva faktora: ja i narod koji me bira,

odnosno, moji birači. Dokle god postoji saglasnost između mene i njih da tu budem ja ću tu ostati, naravno, pod uslovom da budem zdrav i živ. Ali, ja sam pomalo fatalista u tom pogledu. Bog će, po mom mišljenju, odrediti šta će biti. Ja ću prihvatiti ono što on hoće.

Mato Đaković:

- Prije nekoliko dana ste napunili 74 godine. Ja vam u ime TV OBN-a želim sretan rođendan i mnogo, mnogo zdravlja. I na kraju, hvala vam što ste se odazvali našem pozivu da budete gost TV OBN- a.

Alija Izetbegović:

- Hvala vama dva puta. Jednom za čestitiku, a drugi put što ste mi omogućili da budem Vaš gost. Bila mi je to čast.

Mato Đaković:

- Naravno, poštovani gledaoci, nismo vam rekli svu istinu i to nas boli, ali, da smo rekli, više bi boljelo vas. Hvala na pažnji.

Sarajevo, 12. 08. 1999. godine

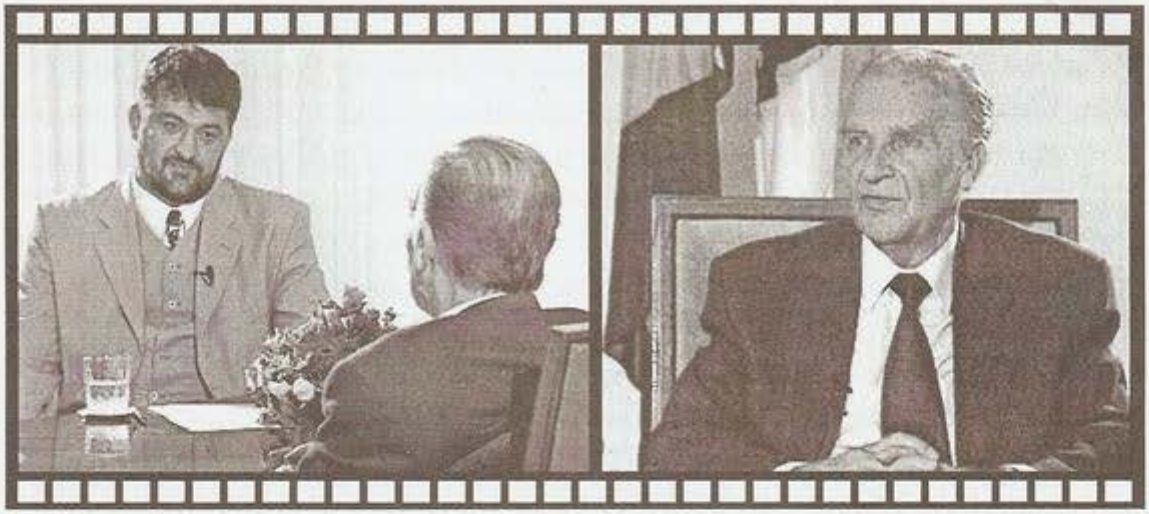

Mato Đaković:

- Poštovani gledaoci, dobro veče i dobro došli u još jedan "Telering". Naš i vaš večerašnji gost je predsjedavajući Predsjedništva BiH, gospodin Alija Izetbegović. Gospodine Predsjedniče, hvala vam što ste odvojili vaše dragocjeno vrijeme i pristali da budete gost TV OBN. U zadnje vrijeme mnogo se govorilo o vašem zdravstvenom stanju. Kakvog ste zdravlja, gospodine Predsjedniče?

Alija Izetbegović:

- Kao što vidite po glasu, nije sasvim najbolje, ali, u cjelini gledano, nije loše.

Mato Đaković:

- Obično se ljudi u vašim godinama pripremaju za duboku starost, ili obzirom na iskustvo, pišu knjige i memoare. Memoari su sada više u modi. Pišete li ih vi, gospodine Predsjedniče?

Alija Izetbegović:

- Nije tajna da pišem memoare, o tome se govori. Napisao sam ih ustvari. Mogli bi biti i objavljeni, ali držim da će, i tako sam se opredijelio, biti objavljeni poslije izbora. Ne bih htio da oni budu upotrijebljeni u funkciji nekog dnevno-političkog događaja. Vjerovatno ću njihov izlazak odložiti.

Mato Đaković:

- Hoće li memoari izaći do Nove godine?

Alija Izetbegović:

- Naravno, mogli bi i odmah, ali držim da će izaći poslije izbora i

vjerujem da će to jedan sarajevski izdavač učiniti do Nove godine. Mislim da će izaći i vani. Imam ponude od jednog francuskog izdavača, Arapskog također, oni su trenutno na čitanju kod nekih ljudi do kojih držim i vjerovatno ću neke njihove primjedbe ugraditi u konačan tekst.

Mato Đaković:

- Hvala lijepo. Gospodine Predsjedniče, kako ocjenjujete proteklih deset godina i na čelu stranke, a i dobrim dijelom, na čelu države?

Alija Izetbegović:

- Pa vidite, često razmišljam o tom pitanju. Često me opsjeda da li je sve učinjeno kako je trebalo, da li je drugačije moglo biti učinjeno. Konstatujem da nisu nikakve strateške greške napravljene, taktičkih je, vjerovatno, bilo, ali strateških nije bilo. Vidite kada je bilo pitanje Jugoslavije mi smo učinili sve da onda Jugoslaviju rekunstruiramo i spasimo, da je ostavimo u cjelini. I ni danas se ne kajem zbog svojih napora u tom smislu. Kada su, međutim, Slovenija i Hrvatska napustile Jugoslaviju, onda je BiH ostala u situaciji da ostane u krnjoj Jugoslaviji, odnosno u Velikoj Srbiji, pa smo proglasili nezavisnost, što je bila jedina ispravna alternativa. Kada smo zbog toga bili napadnuti, kada je počela agresija onda smo organizirali odbranu. Branili smo se. Uspjeli smo da stvorimo Armiju, i očuvali smo je. Uprkos vrlo teškoj situaciji, poziciji i ideje cjelovite Bosne. Kad je ispala prilika za mir, zaključili smo taj mir i zbog toga mira ja se ne kajem. To je Dejtonski mir. Naravno ni ja nisam zadovoljan tim mirom. Ali, nije Dejtonski mir stvorio Bosnu kakva jeste, nego je Bosna takva kakva jeste stvorila Dejtonski mir. Nije dakle Dejton odredio Bosnu takvu kakva jeste, nego je realnost u Bosni odredila Dejtonski mir takvim kakav on jeste.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, nije li cijena za BiH preskupo plaćena i to bošnjačkim glavama, obzirom na to da imamo, eto, takvu Bosnu i Hercegovinu?

Alija Izetbegović:

- Vrlo visoka je cijena plaćena, nema sumnje, ali šta je bila alternativa? Alternativa je bila ostati u Velikoj Srbiji, jedino je to preostalo. Dakle, mogli smo pogeti glave, ali pitanje je da li bi te glave sačuvali. Veliko pitanje. Naime, da li bi tada spriječili genocid da smo se odlučili na to da pognemo glave i ostanemo u Velikoj Srbiji? Veliko je pitanje kako bi izgledala Bosna pod Miloševićem i Karadžićem. Pod Miloševi-

ćem i njegovim ganbajterom Karadžićem ovdje. Vidite šta se događa na Kosovu i Crnoj Gori. Vrlo bi loše bilo za bošnjački narod, pogotovo ako imamo u vidu šta su neki srpski akademici pisali. Na primjer da je bošnjački narod remetilački faktor na ovim prostorima, kako treba da bude očišćen i iseljen u Anadoliju, itd. Dakle, veliko je pitanje, i tada, da li bi cijena u životima bila manja, a ne bi imali slobode i nezavisnosti.

Mato Đaković:

- *Moje je mišljenje, gospodine Predsjedniče, da u proteklih deset godina i niste baš bili okruženi pravim saradnicima. Ima li BiH kadrova i hoće li vašim povlačenjem, o čemu ćemo govoriti malo kasnije, doći do nelojalne borbe za fotelje na štetu države i u stranci i na čelu države?*

Alija Izetbegović:

- Tu ima nekoliko pitanja. Jedno je pitanje mojih saradnika. Mnogo je ljudi vidjelo koji su uspjeli da riješe kojekakve rebuse u tom ratu. Jedan od njih je bio kako se odbraniti od dvostruke agresije. Druga stvar je bila kako nabaviti oružje i dovući ga sa udaljenosti od par hiljada kilometara. Mi smo dobivali oružje iz Pakistana, iz Emirata. Kako naći pare za to? Dakle, ljudi koji su politički uspjeli da odbrane ideju Bosne pred Međunarodnim institucijama, ljudi koji su uspjeli da afirmišu Bosnu i Hercegovinu i da izdejstvuju njeno priznanje, koji su otvorili 50 predstavništava u svijetu u takvim uslovima, koji su stvorili Armiju BiH. Ne bih rekao da su tako loši saradnici. I ne bih rekao da sam ja bio opkoljen lošim saradnicima. Kod saradnika je to čudna stvar. Neki ljudi se mijenjaju kad dođu na vlast. Vi nekad o nekom čovjeku imate utisak da je razuman čovjek, kad dođe na vlast, izgubi razum. Vi to ne znate dok on taj test vlasti ne prođe i tu se moglo događati grešaka, ali, u cjelini gledano, ja sam imao dobre saradnike koji su uspjeli da riješe ove zagonetke u kojima se Bosna našla.

Mato Đaković:

- *Znači, smatrate da neće doći do one nelojalne borbe za vlast?*

Alija Izetbegović:

- Slučaj je htio da se moj odlazak poklapa sa izborima. Izbori će pokazati koga narod hoće. Nadajmo se da narod neće pogriješiti. Kod nas se polagano politička javnost stvara i narod otprilike zna šta hoće. To je pet godina poslije rata. Bure se stišavaju i mislim da će narod na ovim izborima izabrati prave ljude.

Mato Đaković:

- Zašto odlazite iz Predsjedništva i jeste li razmišljali da to učinite i ranije?

Alija Izetbegović:

- Pa ima više razloga. Jedan od njih su moje godine. Ja sam navršio 75 godina u 8. mjesecu. Drugi je moje zdravlje koje je dosta poljuljano, ali nisu to jedini razlozi. Ne bih želio da umrem kao doživotni predsjednik. Ja imam neku odbojnost prema doživotnim predsjednicima, znate na koje ljude mislim. Nije jedan čovjek, ima ih više. Ja ne bih volio da doživim tu stvar. Volio bih se povući prije vremena, a onda i okolnosti su me pomalo upućivale na to. Naime, po svom zdravlju i po godinama mogao bih još ostati, možda te dvije godine. Međutim, ova situacija sa izbjeglicama čini me jako frustriranim. Ne mogu puno pomoći, ali ovo stanje u kojem se ljudi iseljavaju na ulice, sa tim činjenicama ne mogu da živim, znate. Ja jesam za apsolutni povratak, ali Dejton je predvidio povratak svih na svoje, ne povratak ljudi na ulicu. Ako pogledate omjer povrataka Bošnjaka i Srba, onda je to omjer 1:10. Na deset Srba koji se vrate u Federaciju, u Republiku Srpsku se vrati jedan Bošanjak. Vi znate da je Dejton predvidio neku pravdu, svi na svoje, ali ovo što se događa na terenu je nepravda. Tu sam nemoćan i to je jedan od razloga. Ja ne mogu da preuzmem odgovornost za takvu stvar. Ja bi bio prvi od ljudi za povratak svi na svoje, naravno, jer sam se borio za cjelovitu Bosnu. Cjelovite Bosne nema, bez povratka. Povratka nema ili je on simboličan u nekim dijelovima BiH. Dakle, rekao sam vam razloge zbog čega sam se ranije povukao.

Mato Đaković:

- Danas ste mi rekli jednu lijepu rečenicu na moje pitanje zašto se povlačite? Vi ste rekli zato što ne mogu da gledam nepravdu.

Alija Izetbegović:

- Upravo sam vam opisao tu nepravdu. Na to sam mislio kad sam govorio o nepravdi. Mislim da proporcija 1:10 ne vodi uspostavljanju jedne cjelovite BiH, nego vodi do stvaranja na nekim mjestima čistih etničkih teritorija koje bi imali samo zbog šminke, etnički čiste muslimanske enklave, a Banja Luka je prije rata imala 45% nesrpskog stanovništva. Kad smo sklopili Dejtonski ugovor, smatrao sam da će se, ako ne odmah, onda u roku od nekih 5, 6 do 10 godina, uspostaviti to predratno stanje obzirom na garancije koje Dejtonski ugovor pruža s obzirom na potpisnike. Međutim, ni danas nemamo, jasnu međunarodnu poziciju u tom

pogledu. Međunarodna zajednica jasno vidi da je ta proporcija nerealna i to ne 2:1, nego 10:1 i trpi to stanje. U Srebrenicu se vratilo nešto porodica, dvije kuće minirane, nema reakcije, nema prave reakcije. Ima verbalne, ali ona je nedovoljna. Sutra treba da se iseli jedna šehidska porodica jednog prvoborca koji je pao '92. godine u Vogošći, u napadu na "Pretis". Nemoćan sam da bilo šta uradim. Jednostavno, ja sa tim činjenicama ne mogu da živim, ja ću se radije povući.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, u BiH je došla informacija dok ste bili u Americi da je gospodin Holbruk od vas tražio da se ne povlačite i da ne podnosite ostavku. Da li je to tačno, i ako jeste, zašto je to tako? I zašto je to tražio?

Alija Izetbegović:

- Naime, to je samo djelimično tačno. On je od mene tražio da se ne povlačim do izbora nasljednika. Naime, da ne bude ovaj prazni prijelazni period koji će biti mojim povlačenjem sada, 15. oktobra ili u ponedeljak, 16. Tad će doći predsjedavajući Predstavničkog doma. On je smatrao da taj prelazni period treba da se premosti i da ja ostanem do izbora mog nasljednika. Ja sam rekao da je odveć kasno da se o tome govori, da sam ja već u dva maha rekao da se povlačim i da ja ne mogu da odstupim od toga, ali jest tražio da ja ostanem do izbora mog nasljednika.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, vi ste nekako proglasili svojim nasljednicima gospodu Silajdžića, Oručevića i Bičakčića. Prva dvojica su se povukli iz svega toga. Šta sad?

Alija Izetbegović:

- Naime, ovo što kažete je opet djelimično tačno. Ja nisam nikog proglasio za svog nasljednika. Pitanje vašeg kolege je glasilo na koga biste vi tipovali za svog nasljednika. Ja tad jesam pomenuo ta tri imena. Da me neko danas pita, dodao bih ime Amora Mašovića, što se mene tiče. Naravno, znam dobro da je izbor na Parlamentu ili danas-sutra na narodu. Narod će to izabrati. Što se tiče mene, ja ću glasati za nekog od ova četiri čovjeka, ili, ako budem govorio njih ću preferirati, barem prema sadašnjem stanju stvari. Ne znam kako će biti danas-sutra ako budu ti izbori. Valjda će biti slobodni izbori, direktni izbori, ako ne na proljeće, oni će biti za dvije godine. Najvjerovatnije će jedan od ova četiri čovjeka doći na ovo mjesto.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, hajde da uključimo i peto ime, zašto ne bi Zlatko Lagumdžija bio vaš nasljednik?

Alija Izetbegović:

- Pa Zlatko Lagumdžija je u tom pogledu u jednoj delikatnoj situaciji. Ja predstavljam bošnjački narod. Tako je to formalno u Predsjedništvu. Da li je gospodin Zlatko Lagumdžija spreman da predstavlja bošnjački narod, to njega morate pitati. On sebi mora dati taj odgovor. Inače, imam puno poštovanje za gospodina Lagumdžiju.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, kad će, po vama, doći do istinskog pomirenja naroda u BiH? Idu godine poslije Dejtona, idu izbori, ali ostaje sve po starom.

Alija Izetbegović:

- Stvari nisu onakve kakve su bile prije 4-5 godina. Stvari idu naprijed. Uporedite stanje. Eto, vi ste bili neki dan u Banjoj Luci. Jeste li mogli to ranije? Niste, je li? Sloboda kretanja je uspostavljena, nema te vrste incidenata. Dakle, ozdravljuje narod pomalo, i tamo, i ovdje. Ozdravljenje je u toku, ali ide dosta sporo. Ali, to što spominjete, pomirenje naroda je najvažniji proces, najvažnija stvar koja se mora dogoditi u BiH. Bez toga BiH nema, i svako ko drugačije misli, ne misli dobro BiH. Samo pomirenje naroda može sačuvati BiH. Ne može je ni Međunarodna zajednica sačuvati, ona je tu privremeno. Ona će moći otići kad dođe do pomirenja naroda i do toga da se ti narodi sastanu i utvrde zajednički interes i da se toga iskreno drže. Proces, ipak, teče i vjerovatno zavisi od dva važna faktora koja takođe idu dosta sporo, ali ipak se kreće. Eto, to je povratak ljudi i suđenje ratnim zločincima. Pravda, dakle, povratak ljudi i pravda. To su dva uvjeta za pomirenje ljudi. Svako treba da stane pred ogledalo i pita se šta je radio u ratu.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, sada je aktuelno procesuiranje ljudi za ratne zločine. Vas pitam hoće li biti procesuirani i kada ratni zločini koje su načinili ljudi u bošnjačkom narodu?

Alija Izetbegović:

- Mogu Vam reći, da. Prvo da vas podsjetim. Mi smo procesuirali neke ljude i u toku rata. Vi znate, kad su ubijeni oni fratri kod Visokog u

Fojnici, da smo mi sudili ljudima, mi smo to radili ovdje i ranije. Moj je stav, da onaj ko je prekršio Međunarodne norme, on je prekršio i bosanske zakone. Hvala Bogu, bosanske jedinice nisu napravile mnogo zločina, barem takve podatke imamo i prema podacima koje je Mazovjecki objavio. On je to objavio. Danas se ne sjećam tih proporcija, ali slučajevi koji su bili moraju se procesuirati. Ja sam pozivao tužilaštvo da to učini. Učiniće uslugu bošnjačkom narodu, ako zločince koje su oni proizveli privede pred sud, pred lice pravde. Ne činimo nikavu uslugu ako ih branimo.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, šta je sa Grabovicom, Uzdolom...?

Alija Izetbegović:

- Mislim da je skoro spominjano. Slučaj Grabovica se nalazi pred Haškim tribunalom, koliko ja znam. Ali, da bi mi nešto procesuirali moramo predmet poslati u Haški sud, pa da oni procijene hoće li ga oni ili mi procesuirati. Dakle, mislim da je predmet gore.

Mato Đaković:

- Obično se pokazuje ime generala Sefera Halilovića, kada se pominje ratni zločin. To su pisale i neke novine u Republici Srpskoj. Interesuje me vaš stav o tome?

Alija Izetbegović:

- Pazite, ja Sefera Halilovića poznajem dobro. On ima mnoge mane, ali ja ne mogu vjerovati da bi on naredio neke zločine. Toliko mogu da kažem, bez obzira na to što smo mi politički protivnici na neki način, ali mislim da jedan pošten pristup zahtijeva da to kažem. On nije čovjek koji bi naredio zločine ni odobrio zločine.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, vaši najveći sukobi su bili lijevo i desno od BiH. Mislim na pokojnog predsjednika Republike Hrvatske, gospodina Franju Tuđmana i, mogu već sada reći, bivšeg predsjednika Srbije gospodina Slobodana Miloševića. Budite ljubazni, malo to pojasnite kroz prizmu ovih izbora u Srbiji, ali i događaja u Hrvatskoj?

Alija Izetbegović:

- Ja sam rekao jednu formulu, ne znam koliko je tačna. Jaka demokratska Hrvatska na zapadu i slaba Srbija na istoku, uslov su da se BiH digne na noge. Ja mislim da se sada može govoriti o drugoj formuli,

a to je demokratska Hrvatska na zapadu i pomalo demokratska Srbija na istoku. Ja nisam, pravo da vam kažem, nešto oduševljen ovom novom garniturom ljudi u Srbiji, ali svaka promjena u diktaturi je korak nabolje. Međutim, obzirom na Međunarodnu zajednicu i ovisnost Beograda o njoj, mogli bi očekivati jedan demokratski proces i imali bi onda situaciju demokratske Hrvatsku na zapadu i demokratske Srbije na istoku, što je optimalno rješenje za BiH. Ali, i ova sadašnja situacija je dobra za BiH. Mi smo, naravno, imali probleme sa dva čovjeka koje ste spomenuli. Oni su, nesumnjivo, dijelili BiH, Bosance konfrontirali s njima u toku rata. Mi smo se vojno i politički konfrontirali sa ta dva imena, sa ta dva čovjeka. Ali, eto, ni jedan, ni drugi nisu više na sceni.

Mato Đaković:

- *Gospodine Predsjedniče, socijalni status građana je katastrofalan. Penzioneri su na ivici gladi, borci izvarani, ljekari i profesori poniženi... Samo dobro žive profiteri i kriminalci. Ko je kriv za to?*

Alija Izetbegović:

- Malo previše crnu sliku dajete o Bosni. Ima istine u ovom što ste rekli. To je, ipak, samo jedna strana medalje. Ja ću vam nabrojati drugu stranu medalje. Popravljene su sve škole i bolnice i opremljene su puno bolje nego prije rata. Imamo više studenata nego prije rata. Popravili smo skoro sve mostove, električnu mrežu, PTT saobraćaj. Telefona imamo skoro u svakoj kući. U Sarajevu imamo skoro 75 000 automobila. Nema 75 000 špekunalata i profitera. Ko vozi te automobile? Da, 75 000 automobila. Sa ovim stranim vozilima, oko 100 000 kola je na ulicama Sarajeva. Eto, to je druga strana medalje. I dalje 400 000 ima zaposlenih koji primaju redovno platu i to veću prosječno nego prije rata. Eto uporedite i konačno. Imamo 300 000 penzionera koji primaju kakvutakvu penziju, ali su one deset puta uvećane u odnosu na rat kad su penzije i plaće bile misaona imenica. Mi smo izašli iz jednog razornog rata. Danas je standard u BiH viši nego u jednoj Rumuniji, koja nije ni vidjela rat, više nego u Srbiji, koja nije bila razorena, dakle, to je druga strana medalje. Ali, stoji stvar da su nezaposleni u vrlo teškoj situaciji i da je to jedan veliki problem, jedan od naših grijehova, neuspjeha. Zašto je to tako? Mi smo našli jednu, jednu socijalističku ekonomiju i socijalističku svijest o ekonomiji. To su bila ogromna preduzeća u koje je trebalo uložiti ogromna sredstva da bi se pokrenula. Nisu to bila mala i srednja preduzeća. Mi smo ratovali dok se svijet sređivao, mi smo izgubili tržišta. Mi moramo biti konkurenti u jednoj Evropi, gdje smo mi

zaostajali tehnološki, dok je drugi svijet napredovao. To su objektivni problemi sa kojima se suočava BiH, bez obzira koja je vlada.

Mato Đakvić:

- Gospodine Predsjedniče, ja ću opet o ovoj crnoj strani medalje. Opća je konstatacija da je privreda BiH devastirana, ali je i ostala takva, kažu zbog privatizacije, ali i otimačine naroda. Molim vaš stav oko toga.

Alija Izetbegović:

- Znate da je privatizacija dva-tri puta zaustavljena. Bilo je nekih loših stvari mada mislim da je trebalo pustiti privatizaciju da teče. Nekad je davno neko definirao vlasništvo, mislim da je to Prudon. Svako vlasništvo je pljačka na kraju krajeva. I više nije važno kod koga je. Nije važno ko je vlasnik, ako će taj vlasnik zaposliti ljude, razviti preduzeće. Nije važno kako se vlasnik zove, nije važno hoće li se obogatiti, ako će otvoriti radna mjesta. Ovako je sve stagniralo. Mi smo krenuli u privatizaciju, ali smo bili zaustavljeni. Držim da je trebalo krenuti po svaku cijenu, i to što prije. To je jedini način da se stvari pokrenu.

Mato Đaković:

- Gospodine Predsjedniče, javna je tajna da premijer Vlade Federacije nema nikakav utjecaj na Finansijsku policiju. Policija Federacije je sastavljena od dvije komponente: bošnjačke i hrvatske. Njihova saradnja sa policijom Republike Srpske je skoro nikakva. Kako se onda boriti protiv kriminala?

Alija Izetbegović:

- Vrlo teško mogu reći. Finansijska policija i ne treba da bude pod uticajem Bičakčića. Ona treba da radi po zakonu. Ako Bičakčić i nema utjecaj, to je dobro. Međutim, ovo drugo ste u pravu. Ako postoji policija u Federaciji sa dva centra moći i još policija Republike Srpske, to ide na ruku kriminalcima.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, da bi država BiH profunkcionirala treba uraditi vrlo malo. Zatvoriti granice, spriječiti ilegalne prelaske, pokrenuti privredu, vratiti ličnu imovinu ljudima i riješiti socijalni status građana. Umjesto toga, mi se bavimo minornim stvarima, kao što je borba za vlast. Ko će uraditi ovo što je bitno?

Alija Izetbegović:

- Ja bi vas zamolio da ponovite. Vi kažete: "Treba uraditi vrlo malo."

Mato Đaković:
- Da, vrlo malo.

Alija Izetbegović:
- To je, zatvoriti granice, pokrenuti privredu, vratiti ličnu imovinu i izbjeglice i riješiti status građana. Vi ste duhovit čovjek, gospodine Đakoviću. Naravno to je ogroman program. Evo ja sam maloprije pomenuo iseljenje jedne porodice. Dalje šta znači pokrenuti jedan pogon? Ne mnogo, nekih pet miliona maraka. Gdje da ih nađemo, kako da to riješimo? Recimo, penzioneri imaju 170 maraka prosječnu penziju koja nije dovoljna. Kako je povećati da ona bude 270 maraka. Šta uraditi nakon toga, jer imamo 240 000 penzionera i još 30 000 porodica palih boraca i invalida. Dakle, preko 300 000 ljudi. Koliki napor treba da se to poveća za nekih 5 ili 6 procenata ili 10%. Ovaj program kojim bi trebala da se bavi čitava sljedeća generacija je kompleksan i ne znam i ne mogu prognozirati kad će se to riješiti. Vidite koji su problemi da se jedna porodica vrati, ili slučaj u Kopačima. Sad će godina dana kako su ljudi tamo pod šatorima. Iz nekih razloga Međunarodna zajednica to ne čini, a ljudi iz tih šatora vide svoje kuće u Kopačima. Mi smo nemoćni, sve se traži od Federacije, čak i da rješava problem izbjeglica u Republici Srpskoj. Mnogo problema, ali nije ni čudo, imali smo jedan krvavi rat. Mnogo uništenih kuća i preduzeća, sve je to trebalo da se obnovi. Ogroman je posao urađen i ogroman posao još predstoji.

Mato Đaković:
- Kažete da se sve traži od Vlade Federacije i da će to trebati raditi dugi niz godina?

Alija Izetbegović:
- Ja mislim da je tako, i uvjeren sam u to da će BiH ići naprijed, ali trebaće jedna cijela generacija da se založi za njen prosperitet. To nije stvar koja se radi za godinu dana. Da vas podsjetim samo na to da smo prije rata imali, inflaciju od 1000%, službenike koji su non-stop mijenjali cijene. Imali smo štrajkove u Zenici. Zenica je zapošljavala 25 000 ljudi, umjesto 10 000 ljudi. Dakle, imali smo jednu vrlo tešku i nerentabilnu ekonomiju. Plus je još došlo do razaranja takve ekonomije. Bosna stoji pred teškim zadacima i treba mnogo pametnih i poštenih ljudi da riješi taj problem. Ima dosta ljudi koji se školuju, ali nažalost i odlazi dosta ljudi. Teško nam je izdržati tu konkurenciju, znate. Amerika traži 100 000 informatičara i daje im plate po nekoliko hiljada dolara. To je vrlo teško izdržati.

Mato Đaković:

- Ali, iznad svega, ti ljudi, ti mladi ljudi trebaju voljeti BiH da bi je napravili, je li tako?

Alija Izetbegović:

- Svakako. Taj patriotizam postoji u mladim ljudima, ali je često u dilemi. Ne mogu ja prigovarati nekome da nije patriota, ako ovdje ne može naći posao, pa ode van. Ne mogu tražiti tu vrstu patriotizma, da on ovdje gladuje i nema posla, a zovu ga vani. Držim da će privatizacija pokrenuti stvari sa mrtve tačke. Međunarodna zajednica nije ulagala u privredu, u neke humanitarne akcije jeste, ali... čujem od gospodina Petriča da će ovih dana za privredu BiH u državu ući 500 000 miliona maraka. Biće dobro kad to bude pet milijardi maraka.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, kažu neki da ste htjeli odstupiti kao Jeljcin u Rusiji, da ste državu htjeli ostaviti sinu Bakiru u amanet, da vas saradnici loše informiraju, drugim riječima da je oko vas "Titov sindrom", da ste od kultnog vođe Bošnjaka postali čovjek koga neki i ne vole.

Alija Izetbegović:

- Ne mogu me svi ni voljeti. Ja ću svoj narod voljeti dok sam živ. Da li će mene narod voljeti, to je njegova stvar. Na osjećanja te vrste ja ne mogu utjecati. Da li će me voljeti, zavisi od ocjene kako sam radio. Ja ne osjećam da me taj narod ne voli. Moje je da volim taj narod, a drugo... vidjećemo. Čak mislim da nema razloga da me ne voli. Pitao bih se da me svi vole, da li je to uredu. I mnogo bolji ljudi od mene nisu bili voljeni. Isus, Sokrat, Gandi, znate kako su prošli. Pa što bih ja očekivao nešto drugo?

Mato Đaković:

- A ovo da sinu ostavite državu...

Alija Izetbegović:

- Nemam se ja s kim dogovarati ovdje. Znate Jeljcin se dogovorio s Putinom. Ja se ovdje nemam skime dogovarati, niti bih se dogovorao, a drugo kako bih ja to mogao Bakira instalirati umjesto sebe. To je nemoguće, niti to Bakira interesuje. On, da je to htio, išao bi u politiku, ali njega to neinteresuje. Prema tome, to su sitne podvale koje ne zaslužuju neki komentar.

Mato Đaković:

- *Predsjedniče, ja vam ne podvaljujem.*

Alija Izetbegović:

- Da. Znam to su zlonamjerni ljudi. Šta ja njima mogu? Moje je bilo da ja radim kako znam i umijem. Historija će procijeniti je li to bilo dobro ili loše, ili sljedeća generacija, narod, na kraju krajeva. Ja tom sudu ne mogu komandovati.

Mato Đaković:

- *Predsjedniče, Bog je dao BiH ovakvu kakva jeste sastavljenu od Bošnjaka, Srba, Hrvata i ostalih, budite ljubazni prokomentirajte šta mislite o ovim drugim. Bez Bošnjaka naravno?*

Alija Izetbegović:

- Neki moj amanet je Bosna. Nema Bosne bez Srba, nema Bosne bez Hrvata i ostalih. Bosna je moja zakletva. Ja nisam nikad imao problema sa Srbima i Hrvatima. Jesam sa ekstremistima iz ta dva naroda i imaću, vjerovatno. Imao sam mnogo prijatelja među Srbima i Hrvatima, mislim da sam time sve reko. Dakle, nema Bosne bez bosanskih Srba i bosanskih Hrvata.

Mato Đaković:

- *Često govorite termin Bosna, a ne Bosna i Hercegovina.*

Alija Izetbegović:

- Ja to više u kažem u govoru. Riječ je o Bosni i Hercegovini, mada je sve ovo bila Bosna, mislim do Berlinskog kongresa. Onda je postala Bosna i Hercegovina. Ali u zvaničnim dokumentima, kada pišem, ja pišem Bosna i Hercegovina, ali kada govorim, kažem Bosna, jednostavno kraće. Međutim, pod tim podrazumijevam i Hercegovina.

Mato Đaković:

- *Predsjedniče, vi ste čovjek, koji čini mi se pomalo u cijeloj državi i nije miljenik medija. Da li je to zbog BiH, što je takva, ili nešto drugo. Po vama što je to tako?*

Alija Izetbegović:

- Pa znate šta. Mediji me često kritiziraju i lažu na mene. Pravo da vam kažem, ja rijetko odgovaram. Neću reći, svi. Međutim, ovo stanje slobode medija gdje ponekad postoje kritike, ali i insinuacije, i to je bolje

stanje, nego stanje cenzure kakvo je bilo četrdeset godina pod komunizmom. Kada bih mogao birati to stanje, ili ovo današnje, ja bih izabrao ovo današnje, bez obzira što imam ponekad neugodnosti zbog toga. Jedan dio vaših kolega, hvala Bogu, nije većina, smatra kad razgovaraju sa ljudima iz vlasti, da bi bili novinari, da bi pobrali aplauz, treba tog čovjeka da popljuju, treba da ga dobro izvrijeđaju. Ja tih problema nisam imao kada sam davao intervjue. Bilo je, uglavnom, korektno. Ovo drugo je više odnos vlasti i medija. Mislim da je stanje ovdje skoro normalno. Ima ponekad pretjerivanja, ali...

Mato Đaković:

- Želim da čujem vaš stav o Međunarodnoj zajednici u BiH. Mnogi će reći da je BiH protektorat u kome stranci ne žele da odgovaraju.

Alija Izetbegović:

- Ja se u dobroj mjeri slažem s time. Dok smo svi mi pod kontrolom naroda i medija, sutra na izborima narodu i odgovaramo. Stranci su bez svega toga, stranci su vlast bez kontrole, oni nikome ne odgovaraju. Ima neki zakon, a taj zakon bi mogao da odgovara i za njih. On glasi ovako: "Vlast bez kontrole pretvara se u samovolju." To je prirodni zakon. I mi već imamo oblike te samovolje. Znate, diskvalificiraju se ljudi bez obrazloženja, odlučuje se o sudbinama ljudi. Čovjek ima pravo žalbe. Oni ništa ne moraju. I ima elemenata samovolje kod Međunarodne zajednice. To je moje mišljenje o tom pitanju.

Mato Đaković:

- Jesmo li i svi mi krivi zbog toga?

Alija Izetbegović:

- Naime, samo se radi o tome šta je neizbježno u Bosni. Bilo bi mnogo gore da ih nema. Kada bi morao da biram, stranci - da ili ne - u Bosni, to sam se pitao i kad sam morao da potpišem, ništa nisam više želio i mrzio nego strane trupe u Bosni. Ali, bilo je veće zlo od toga. Ja bih i dalje potpisao da oni ostanu.

Mato Đaković:

- Do kada?

Alija Izetbegović:

- Pa, još par godina. Naime, do onoga što ste vi nazvali Pomirenje na-

roda. Kad se narodi pomire, njihovo prisustvo će biti suvišno, nepotrebno i štetno.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, skoro ste bili na milenijskom skupu u Americi. Kakav je rejting BiH u svijetu?

Alija Izetbegović:

- Rejting je visok i dalje. Nismo više u fokusu, ali je to dobro. Fokus je na Kosovu. Rejting je i dalje velik i mi smo sačuvali, svijetao obraz. Mene nije stid kad dođem da kažem da sam iz Bosne. Svuda ste rado viđeni. I onaj carinik u Švicarskoj, i ambasador, i mali službenik u avionu, svi vas rado vide. Bosna je sačuvala visoki rejting.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, da li svijet želi političke promjene u BiH?

Alija Izetbegović:

- Ma znate svijet je širok pojam. Šta žele neki ljudi iz svijeta ovdje? Socijaldemokrati žele socijaldemokrate, liberali - liberale, tradicionalisti - tradicionaliste. Dakle, ne postoji neka želja svijeta. Postoji želja pojedinih stranaka, partija, grupa, nacija itd.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, kad biste mogli, šta biste promijenili u proteklih deset godina?

Alija Izetbegović:

- U strateškom smislu ne bih ništa promijenio. Možda su taktičke greške pravljene. S početka sam rekao da se ništa nije moglo drugačije uraditi. Svaki put kad smo se našli na nekom raskršću uvijek smo odabrali povoljniju varijantu za BiH. Bili smo u vrlo teškim situacijama. Ja ne bih drugačije postupio. Čini mi se da bi svaka druga opcija bila gora.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, šta su vam u protekih deset godina najveće pobjede, a šta najveći porazi?

Alija Izetbegović:

- Najveća je pobjeda to što je Bosna postala nezavisna zemlja, iako još uvijek nije cjelovita, ali je u procesu izgradnje i tok se zna. I, naravno,

stvaranje priznate Armije. To su naše pobjede, kao što su i bogomolje na našem dijelu ostale čitave.

A kad je riječ o neuspjesima onda je to u privrednom domenu. Nismo od te Bosne još uvijek uspjeli da napravimo prosperitetnu državu, bilo je i objektivnih i subjektivnih razloga. I naravno, u naš poraz ubrajam i Grabovicu. Ona je naš veliki poraz.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, u oktobru odlazite iz Predsjedništva. Tko će vas zamijeniti.

Alija Izetbegović:

- Predsjedavajući Predstavničkog doma. Mislim da je to dr. Halid Genjac. Njemu ću predati dužnost, a onda će novi Parlament odlučiti ko će biti predstavnik bošnjačkog naroda.

Mato Đaković:

- I na kraju, gospodine Predsjedniče, kakav put predviđate da će imati BiH?

Alija Izetbegović:

- Taj put je zacrtan i to se zna. Bosna mora postati članicom Evropskih integracija. Dakle, to nosi rizik za bošnjački narod. Bošnjaci su muslimani, muslimani u Evropi. Ali, držim da je bošnjački narod dovoljno jak da sačuva identitet, taj svoj identitet Bošnjaka. To oni zaslužuju.

Mato Đaković:

- Kada ćemo onda doći do Evrope?

Alija Izetbegović:

- Treba preskočiti prvu stepenicu tamo sljedeće godine. To je Vijeće Evrope, pa Partnerstvo za mir, pa jednog dana u Evropsku Uniju.

Mato Đaković:

- Hvala na intervjuu. I mnogo zdravlja! Naš narod kaže: "Samo se jedna bol ne liječi." To je bolna istina. Za neke će bolna istina doći u oktobru ili novembru. Laku noć.

Sarajevo, 28. 09. 2002. godine

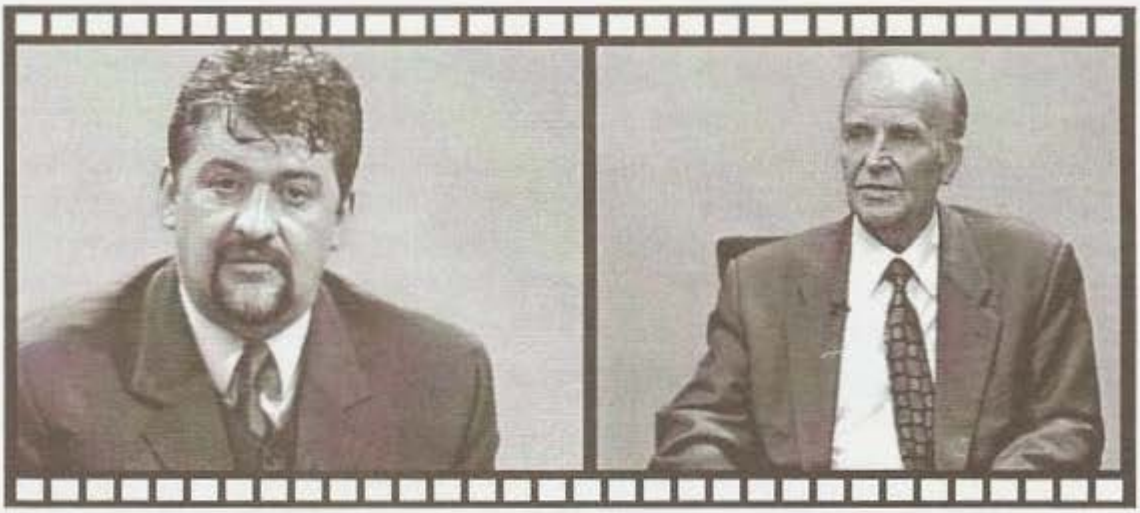

Mato Đaković:

- Poštovani gledaoci, dobro veče. Dobro došli u još jedan "Telering". Naš večerašnji gost je opet lice sa špice, gospodin Alija Izetbegović, predsjednik Stranke Demokratske Akcije BiH. Dobro veče, dobro došli.

Alija Izetbegović:

- Dobro veče.

Mato Đaković:

- Gospodine Izetbegoviću, kako ste? Kako vam izgleda radni dan kada niste više član Predsjedništva?

Alija Izetbegović:

- Pa to je, uglavnom, puni radni dan. Istina dolazim veoma kasno negdje oko deset sati, radim negdje do oko šest, tako da praktično odradim tu svoju dnevnicu.

Mato Đaković:

- A treba li vama više da vi radite?

Alija Izetbegović:

- Pa, ne mogu da ne radim - o tome se radi. Pa, ne mogu. Radim već 45 godina. Onda vam uđe u krv, izmišljam neki razlog samo da bih radio. A onda, započeo sam neki posao. Taj poso nikad nije dovršen. Uvijek ima nešto novo da se uradi, da se reaguje na nešto.

Mato Đaković:

- Prošle sedmice izašla je vaša njiga "Sjećanja". Zašto baš sada? Neki kažu da je prerano, neki da je prekasno?

Alija Izetbegović:

- Prerano nije, sigurno. Prekasno bi moglo biti. Sedeamdeset i šest mi je godina i mislim da je vrijeme da kažem šta mislim o tome što sam preživio, i kuda sam prošao, i šta sam razmišljao. Ne znam da li sam smio više odlagati tu stvar. Uostalom, to i nisu memoari, to su sjećanja, a i u njima je nešto što nije zaborav pretekao, već nešto čega se sjećam.

Mato Đaković:

- *Kome ste tu knjigu namijenili?*

Alija Izetbegović:

- Pa, prije svega namijenio sam je našem građanstvu BiH, a i vani. Već imam izdavača za vani. Biće izdata, na više jezika. Čitaće je mnogo ljudi ovdje.

Mato Đaković:

- *Imali ste vremena sumirati proteklih deset godina dok ste bili na vlasti. Šta bi ste sa ovog aspekta promijenili? Čime ste zadovoljni, čime niste?*

Alija Izetbegović:

- Pa zadovoljan sam time što je opstala BiH i moj narod u BiH. Sa svojim imenom i svojom vjerom je opstao, a bio je osuđen na uništenje. To je sasvim jasno. Nisam zadovoljan drugom stranom te medalje. Nisam zadovoljan procesom integracije te BiH. Proces integracije ide sporije nego što sam očekivao da će ići. Nisam, naravno, zadovoljan ni ekonomskim stanjem. Mada je mnogo urađeno, podcjenjivano je ono što je urađeno. Popravljene su škole, putevi, bolnice, mostovi. Danas imamo studenata više nego što smo imali prije rata. Upravo u Tuzli, Sarajevu, a i Banjoj Luci mora se stvarati više rada za studente, za ove mlade ljude. Gimnazije su proširivane, grad Sarajevo je bio mrtav grad prije pet godina, svi ga se sjećamo. Danas je to velegrad, čijim ulicima ide 100 000 automobila. Urađeno je jako mnogo, grad je popravljen. Prije rata ovdje ste imali redukciju vode, redukciju struje, tačkice nekakve... danas toga nema, trgovine su pune. Danas u Sarajevu ima preko 120, 130 hiljada ljudi koji primaju platu, penziju. Situacija u Tuzli je nešto slabija, a u Zenici još malo slabija. Nadam se da će se popraviti, ali mislim da je veliki posao urađen. S druge strane, mi smo u toku rata formirali Armiju iz ničega, otvorili pedeset i nešto ambasada, a sad se zatvaraju. Dakle, uradili smo jedan veliki posao.

Mato Đaković:

- Drugim riječima postali smo država, ali je i činjenica da prije nismo imali ovoliko sirotinje koliko je danas imamo.

Alija Izetbegović:

- Mi smo pretrpili jedan razoran i težak rat koji je, prije svega, uništio naše gradove, sela, veliki broj siročadi je ostavio, veliki broj invalida. Užasno. Mi smo danas, procentualno, na najvećoj razini invaliditeta u svijetu, prema broju stanovnika. Sve to dolazi na jednu privredu koja je, ustvari, stala dok su drugi išli naprijed. Mi smo ratovali ovdje, branili se, izgubili tržišta. Naše robe danas nisu kurentne. Jako je teško vratiti se. I ova nova vlast pokušava nešto da napravi i to vrlo teško ide. Nisu to slabosti neke ranije vlasti. Nego se i nova vlast suočava sa istim problemima.

Mato Đaković:

- Kakve ste temelje ostavili toj novoj vlasti?

Alija Izetbegović:

- Pa, upravo sam nabrojao. Nova vlast je zatekla institucije, ustanovljene...

Mato Đaković:

- Oni se žale da toga nema.

Alija Izetbegović:

- Sve institucije u kojima oni danas žive i rade, sve su to institucije koje smo mi osnovali, počevši od Vijeća ministara, Federalne vlade, Kantonalne vlade. Sve to nije postojalo. Zatim je tu policija, vojska, ambasade, diplomatske mreže, itd. Oni su se uselili u gotovu kuću. Druga je stvar što se ta kuća sada njima ne sviđa, pa hoće da je prerađuju. Pa dobro, neka je preuređuju, ako nađu neki pametniji način, ali ovo što vidim do sada, vidim da udaraju glavom o zid. Ne može se to. Postoje objektivne teškoće da stanje bude nešto bolje. Onda, naslijedili su urađenu infrastrukturu. U Bosni ima dovoljno struje, popravljena je kompletna električna mreža, telefoni, PTT saobraćaj je mnogo bolji nego što je bio prije rata... savremeniji je, trafo-stanice popravljene, infrastruktura je u cijelosti popravljena.

Mato Đaković:

- Govorit ćemo još o vašem mišljenju o toj novoj vlasti. Međutim, vratimo se na ovih deset godina vaše vladavine. Sjećam se onog slogana SDA: "Deset

najtežih godina zajedno". Da li je to zaista bilo deset najtežih godina zajedno i možete li tih deset godina porediti sa, recimo, vašim zatvorom u Zenici.

Alija Izetbegović:

- Ne znam, ta poređenja... to se dvoje ne može porediti, ali...

Mato Đaković:

- Jeli bilo jednako teško barem?

Alija Izetbegović:

- Meni lično jeste bilo teško, meni lično. Meni je, rat, ipak, teže padao. Teže mi je ovih deset godina bilo i zbog opće narodne nesreće. Ono je ipak bila moja lična nesreća, a ovo je bilo, općenarodna nesreća. Juče smo obilježili šest godina Srebrenice, jednu strašnu stvar, a nije jedina. Srebrenica je samo najveća rana na tijelu Bosne, ali nije jedina rana. Najveća jeste. Samo, kad razmišljam o tome da li je to najtežih deset godina, onda imam u vidu da je moglo biti još deset gorih godina. Da nismo, recimo '92. godine, proglasili nezavisnost mi bismo doživjeli, moj narod bi doživio ono što je doživio na jednom dijelu BiH, a to je da bude protjeran potpuno, da nam budu bogomolje uništene, da budu jednostavno satrveni. Dakle, to bi bilo deset najtežih mogućih godina i to se moglo dogoditi. To je bila realna opasnost. Da spasimo ideju Bosne, da cjelovitu Bosnu sačuvamo, moj narod je opstao u toj Bosni, istina, dobro, izranjavan i iskrvavljen.

Mato Đaković:

- Gospodine Izetbegoviću, neosporna je činjenica da je sve što govorite da tačno. Međutim, mislite li vi da je opravdano kada napadaju vas, kada vam kažu da ste nacionalista i šta vi mislite o druga dva naroda u ovoj državi?

Alija Izetbegović:

- Prije svega i pisao sam, i uvijek govorim, da ne postoje loši narodi. Postoje loša vođstva. Njemački slučaj je možda najupečatljiviji skorašnji slučaj. Jedan dobar narod, očigledno vrijedan narod, koji je dao Getea, bio je poveden od jedne grupe negativnih ljudi, uradio užasna zlodjela. Uzimam samo najupečatljivije primjere. Takvih primjera historija je puna. Sa drugim narodima je ista stvar. Mnogi narodi imaju velike zalihe, može biti, slobodarskih ideja i demokratije, ali sticajem nekih okolnosti dođu na čelo ljudi koji ih povedu u nekom krivom pravcu. Prema tome, ja, kad bih smatrao da postoje loši narodi u BiH, ja bih izgubio

vjeru u BiH. Ja vjerujem da je BiH moguća, jer narodi, i bošnjački, i hrvatski, imaju u sebi snaga da iznjedre ljude koji mogu da vode, koji mogu da nađu pravi put, tako da ja u to ne sumnjam.

Mato Đaković:
- Gospodine Izetbegoviću, zašto je SDA izgubila vlast?

Alija Izetbegović:
- Pa, praktički, kad smo dobili rezultate da smo izgubili vlast, jer se koalicija raspala, mi u zbiru, kada bismo sada sabrali ono što su dobili koalicioni partneri naši bivši, mi smo otprilike ostali na istome. Prema tome, rasplet koalicije je doveo do gubitka vlasti SDA. Inače, SDA je najjača stranka i dalje je značajno popravila svoju poziciju od aprila ka novembru. Mislim da je danas vrlo jaka stranka i ima budućnost.

Mato Đaković:
- Zašto onda niste ušli u koaliciju, recimo sa HDZ-om, pa bi u dijelu Federacije dobili vlast?

Alija Izetbegović:
- Pa nismo htjeli da idemo tim putem.

Mato Đaković:
- A dosad ste htjeli?!

Alija Izetbegović:
- Naime, mislim da ni sa HDZ-om to ne bi išlo. Prije svega, postoji neki zakon političke mijene, one mijene u političkom životu ljudi. Ako se malo vratite u neku skorašnju prošlost, vidjećete da je Gor izgubio izbore nakon što je pobijedio, Čerčil je izgubio izbore neposredno poslije dobijenog rata. Ljudi hoće ponekad promjene, da se nekad i nezasluženo gubi. Ja često navodim, kao primjer, recimo Sarajevo. Mi smo u Sarajevu, recimo, apsolutno nezasluženo izgubili, jer postoje nezasužene pobjede, postoje nezasluženi porazi. Naš poraz u Sarajevu je apsolutno nezaslužan, jer mi smo Sarajevo odbranili u ratu, patili s ovim narodom skupa sve te četiri godine, ujedinili ga u Dejtonu, jer je bio razjedinjen grad, razbijen grad, izgradili ga poslije rata. Ako je riječ o tome da li zasluge donose pobjedu, ne donose uvijek. Ima i drugih faktora koji utiču na rezultat, u našem slučaju je to, može biti, želja za promjenom, jer su se promjene stalno nametale, kucalo se ljudima u glavu: "Trebate

promjene, trebate promjene". Ljudi probaju i tu stvar. S druge strane bili smo izloženi strašnoj kampanji, medijskoj kampanji. Kampanja je govorila o katastrofalnoj situaciji. Na SDP-ovskim seminarima je uvijek ponavljano: "Upotrebljavajte stalno riječ katastrofalno! Stalno govorite da je stanje katastrofalno i da se mora popraviti". Tako je narod uvjeren da je stanje katastrofalno. Stanje je bilo teško, kao što, je moralo biti nakon jednog takvog rata kakav je bio, al' nije bilo katastrofalno i ja se sjećam da sam izašao. Evo vidite zadišem se kada govorim dugo...

Mato Đaković:

- Hajde, evo ja ću vas malo odmoriti, ili hoćete nastaviti misao gdje ste stigli.

Alija Izetbegović:

- Kad sam, nakon što sam prvi put bio zatvoren '46., izašao iz zatvora, 1949. godine, našao sam grad u jednom stanju, četiri godine nakon komunističke vlasti. Ničega u Sarajevu nije bilo. Ja sam ušao da dam jednoj ženi u prodavnici pismo kojeg je poslao jedan zatvorenik po meni. Pogledo sam. Tu je bilo samo bijele repe u onim kištrama, ničega nije bilo. Dvadeset i jednu godinu nakon toga vladao je glavni policajac Ranković.

Mato Đaković:

- Ali ono u čemu se ja neću složiti sa vama, gospodine Izetbegoviću, je to da niste vi odbranili Sarajevo, nije SDA odbranila Sarajevo. Sarajevo su odbranile Sarajlije!?

Alija Izetbegović:

- Organizirane Sarajlije, nema otpora bez organizacije. Ne postoji takvo nešto u historiji, znate, organizirani dio naroda brani nešto, obara nešto itd. Nismo mi jedini odbranili Sarajevo, ali mi smo bili srž odbrane, mi smo dali organizaciju. Kada ja imam, prije svega ljude, ljudsku organizaciju, naći će oružje, naći će se eksploziv, moći će da se brane. Neorganizovani ljudi to neće moći i pored skladišta municije. Kada je meni, '92. godine, došao bivši šef KOS-a, kako se ono zvao general, ne mogu se sjetiti, kako mu je ime ...

Mato Đaković:

- Sjetit ćemo se...

Alija Izetbegović:

- Šef KOS-a, tadašnji jugoslovenski. On meni kaže: "Mi znamo da se

vi naoružavate, ali nas to ne zabrinjava. Nas zabrinjava dvadeset organiziranih ljudi koji isto misle. Pa mi smo stvorili tih dvadeset, ne dvadeset, nego hiljadu puta po dvadeset ljudi širom Bosne i osigurali da se bore, da se brani Goražde, da se brani Zvornik, Zenica, Tuzla.

Mato Đaković:

- *Vaše izjave: "Rata neće biti", "Za rat treba dvoje", "Jedno mislim prije podne, drugo po podne", "Naši borci će jesti zlatnim kašikama" su postale antologijske. Odakle tolika nesigurnost u vama tokom svih tih godina?*

Alija Izetbegović:

- Prije svega, ovu zadnju izjavu nisam nikad dao. To je notorna glupost.

Mato Đaković:

- *Mislite na ovu: "Borci će jesti zlatnim kašikama?"*

Alija Izetbegović:

- Da, mislim. Nikad takvu glupost nisam izvalio. Naprotiv, ko bude čitao moju knjigu, naći će tamo jedan citat u kojem ja dvadeset mjeseci prije mira, prognoziram kakav će izgledati mir i dajem vrlo crnu sliku kako će to izgledati, kako ćemo zateći sve srušeno, kako ćemo zateći masu invalida, masu siročadi, kako će profiteri ići naprijed, a invalidi se vući na repu itd... To kažem. To je govor koji je objavljen. Prema tome, nisam nikad takvu glupost rekao. To se u nekim kuhinjama priprema i stavljaju mi u usta izjave koje ja nikad nisam ni pomislio da dam. A kad je o ovom riječ: "Mislim jedno jutros", to se meni događa. Samo budale i glupaci ne mijenjaju mišljenje, ne kontrolišu svoje mišljenje, drže se jednog mišljenja kojeg su imali. Pametni i odgovorni ljudi promijene mišljenje. Ja sam morao da odlučujem o ratu i miru i, naravno, nisam mogao tako lahko odlučivati. Možda sam, kad sam odlučivao o sebi lično, lakše odlučivao. Kada sam odlučivao o narodu, teže sam se odlučivao. Stalno sam se pitao jel' to u redu, jel' treba tako da uradim, jer sam bio u jako teškoj situaciji. Osjećo sam se kao razapet jedno vrijeme između toga da prihvatim neki neodgovarajući mir, ili da nastavimo rat. I tada sam slagao argumente za i protiv. Ponekad mi se činilo da su prevagnule strane za mir, nekad opet za nastavak borbe. Mislim da sam to radio kao odgovoran čovjek, a ovo: "Neće biti rata", ja sam svim silama pokušavao da spriječim. Bio sam potpuno svjestan šta to znači i ja sam održao govor na prvom kongresu SDA. Mislim da ste i vi bili prisutni

tom kongresu. Pročitajte taj govor od 1. 12. 1991. godine, pet mjeseci prije početka rata, u kome sam prognozirao mogućnost rata i kakav će taj rat biti. Ja sam se strašno bojao takvog nekog ishoda i radio sam sve da taj rat spriječim, ako ništa da ga odložim. Konačno, do zadnjih dva-tri mjeseca, samo sam bio vođen mišlju da ga odložim do poslije referenduma, jer rat prije referenduma i poslije referenduma '92. su dvije različite stvari. Rat prije referenduma je građanski rat, a rat poslije referenduma je agresija. Izjava: "Rata neće biti", ja sam dao Jeleni Lovrić, mislim negdje 20. ili 22. februara pet-šest dana prije referenduma. Pa nisam ja istovremeno mogao raditi na miru, a narodu izložiti, i govorit: "Bit će rata". Pa, konačno, kakva bi svrha bila toga?! Jel' bi povećao naoružanost naroda da sam rekao: "Narode, bit će rata". Ja sam to govorio samo tamo gdje je trebalo. Da sam govorio narodu, to bi samo povećalo paniku.

Mato Đaković:

- Gospodine Izetbegoviću, imam egzaktne podatke da je Krizni štab općina Živinice, Kalesija, Zvornik, i dijela Vlasenice, na čelu sa Vahidom Karavelićem, Harisom Redžićem, Ivom Andrićem Lužanskim, tražio od Sefera Halilovića da se napravi Drinski korpus i da se sačuva Srebrenica.

Alija Izetbegović:

- Da se napravi VIII Korpus, ne Podrinjski Korpus. Naime, ne znam da li je taj sastav tražio, ali ideja da se VIII Korpus formira postojala je. Međutim, on se sudarao sa činjenicom da je u međuvremenu Srebrenica proglašena demilitarizovanom zonom. Između nas i srpskih snaga su se postavili plavi šljemovi, opkolili su Srebrenicu i bili su neki obruč oko Srebrenice. Nije tada bilo moguće formirati nikakav Korpus javno. Formirali smo 81. diviziju. Istina, Srebrenica nije ušla u to. Tu je ušlo Goražde i Žepa, a Srebrenica je ostala u nadležnosti II Tuzlanskog Korpusa.

Mato Đaković:

- E, upravo to hoću i da vam kažem. Postojale su priče da su za pad Srebrenice krivi II Korpus čiji je tadašnji Komandant bio Knez. Neki drugi će reći da je kriva sama Srebrenica, gdje je bilo više komandanata i treća stvar, naravno, međunarodna zajednica. Zašto je pala Srebrenica?

Alija Izetbegović:

- Prije svega, niko kompetentan i odgovoran, nije nikada dao izjavu da je bosanska vojna vlast niti bilo koja druga kriva za pad Srebrenice. Imali ste konstatacije Mazovjeckog koji je ispitivao to, i koji je dao

ostavku nakon pada Žepe i Srebrenice. Povukao se s tog položaja iz protesta zbog ponašanja Međunarodne zajednice, tako je napisao. Pa, imali ste ispitivanje "Ljekara bez granica". Imali ste ispitivanje UN-a na čelu sa Kofi Ananom. Bio je i njihov nalaz objavljen koncem 1999. godine. Imate sad ispitivanje francuskog Parlamenta i niko od njih ne kaže da je bosanska vlast kriva. Samo neki ljudi dalje iz političkih razloga hoće da vrate krivicu na bosansku vlast za pad Srebrenice.

Mato Đaković:

- Je li se bar narod mogao izvući prije dolaska Mladića i srpskih snaga u Srebrenicu?

Alija Izetbegović:

- Naime, vi ste spomenuli probleme u Srebrenici. Uh, moram se malo odmoriti...

Znate, ja imam problema sa srcem. Ako brzo hodam, govorim, zadišem se.

Mato Đaković:

- Ali, Predsjedniče, ja sam primijetio da kada god govorimo o Srebrenici, vama je teško?

Alija Izetbegović:

- Srebrenica je teška tema, strašna stvar. Elem, postojala je razlika. Mi smo uspjeli iz Žepe da izvučemo ljude, iz Srebrenice nismo, iz Žepe je postojalo nekoliko hrabrih ljudi, Palić i Arijević, o čijoj sudbini se nažalost ne zna. To su dva velika junaka koja su nam pomogla kao i ljudi koji su njima bili podređeni. U Žepi je to bilo. U Srebrenici od 9. jula vi više niste imali s kim razgovarati. Ja sam obavio par telefonskih razgovora između 6. i 10., otprilike. Bezbroj telefonskih razgovora. I dan i noć sam razgovarao, s malim prekidima, i stekao sam dojam da tamo jedinstvene komande nema, da tamo vlada haos. Nažalost, stanje u Srebrenici je bilo kao posljedica zatvorenosti grada. Grad je bio prenapučen. Dnevno je umiralo po 20 ljudi od neishranjenosti, bilo je puno tuberkoloze. Nisu imali soli i po nekoliko mjeseci. Poslije takve situacije stvorila se jedna psihološki teška situacija u Srebrenici. Dolazilo je do sukoba, nervoze... tako da se tu nije moglo puno pomoći. Mi smo, ipak, gajili nadu da će Međunarodne snage odbraniti Srebrenicu, pozivajući NATO da interveniše.

Mato Đaković:
- Ako ništa makar, ljude da sačuvaju!

Alija Izetbegović:
- General Đuman na petu godišnjicu Srebrenice, rekao je jasno da je UNPROFOR reagirao da je pozvao tada snage oni bi intervenisali, mi bi došli, ja sam bio razoračan tada što ne čujem zahtjeve za intervenciju. Mi bi intervenisali i vjerovatno bi Srebrenica bila spašena. Ali u općem metežu nismo više bili gospodari situacije. Mi nismo više bili gospodari situacije. Mladić je bio gospodar situacije kada je ušao. Mladić je bio gospodar situacije (*opet umor*). UNPROFOR nije uradio svoj posao...

Mato Đaković:
- I dogodilo se to što se dogodilo jel'?

Alija Izetbegović:
- Oni su negdje 8. ili 9. zarobili jedan broj vojnika UNPROFORA, holanskog bataljona. Prijetili su da će ih likvidirati u slučaju zračnih napada. Holandska vlada je pritisla Evropske vlade da ne traže intervenciju da bi spasila vojnike. I tako je, faktički žrtvovala Srebrenicu

Mato Đaković:
- Aha, malo ćemo napraviti ovdje stanku i uključit ćemo kolegicu Senku Kurtović iz "Oslobođenja". Senka, dobro veče.

Senka Kurtović:
- Dobro veče Mato, tebi. Dobro veče Aliji Izetbegoviću.

Mato Đaković:
- Čekamo, Senka, tvoje pitanje za Aliju Izetbegovića.

Senka Kurtović:
- Pa, ovako. Vrlo sam iznenađena što sam prva u redu kolega, pa ću evo, nekako upasti u ovu priču o Srebrenici. Pitam, dakle, gospodina Aliju Izetbegovića da li nakon svega, nakon jučerašnje 6. godišnjice, nakon svega, smatra da je on osobno, odnosno SDA dovoljno učinila da bi se preživjelo u Srebrenici? Maloprije smo slušali kako Sarajevo, opet, uvjetno rečeno, treba biti zahvalno SDA za ono što je ona učinila za Sarajlije. Trebaju li onda Srebreničani biti zahvalni za ono što je SDA učinila za njih?

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da smo mi učinili sve što smo mogli za Srebrenicu. Sjetite se vi situacije koja je vladala u julu 1995. godine. Mi smo neposredno prije toga pokušali proboj iz Sarajeva, od 15. juna, pa do otprilike koncem juna. Mi nismo uspjeli da probijemo taj obruč. Mi nismo imali dovoljno vojnih snaga da probijemo obruče koji su nametnuli Srbi, ni u Srebrenici, ni u Sarajevu. Konačno, Srbi su branili koridor koji je spajao tadašnju Republiku Srpsku na pravcu sjever-jug. Oni su branili taj koridor tako energično kao što su branili Posavski koridor. Zajedno sa snagama iz Republike Srbije... Mi nismo više mogli ništa uraditi, ali šta smo uradili poslije toga... Mi smo osigurali, prije svega, stipendije za sve srebreničke studente i danas, svi studenti iz Srebrenice dobijaju stipendije. To smo sve uradili!

Mato Đaković:

- Znači, SDA je uradila sve što je mogla kada je Srebrenica u pitanju, i prije, i poslije?

Alija Izetbegović:

- Nije SDA, valjda je ova vlast ova uradila?

Mato Đaković:

- Senka, da li ste još uvijek tu, na liniji.

Senka Kurtović:

- Da. Evo kad kažete da to vlast treba da radi, u tih proteklih deset godina to je bila SDA, ako se ne varam?

Alija Izetbegović:

- Da, naravno. Ali, vlast nije bila sastavljena jedino od Stranke. Sjetite se sastava Predsjedništva, sjetite se da je postojala Vlada u kojoj je gospodin Lagumdžija bio potpredsjednik dugo vremena u toku rata.

Senka Kurtović:

- Da, da u toku rata.

Alija Izetbegović:

- Tako da nije samo SDA. Nije ona sama nosila odbranu, ona je bila samo glavna snaga. Uz nju je bilo, hvala Bogu, čitav niz drugih snaga koje su branile Bosnu i koje su i zaslužne za situaciju u Bosni, odgovorne za ono što je dobro, ali i za ono što nije dobro.

Senka Kurtović:

- *Gospodine Izetbegoviću, nadam se da će se Mato vratiti na priču o Srebrenici, ali mene zanima nešto drugo. U ovoj današnjoj situaciji, nakon promjene vlasti u BiH i kada razmišljate o tome šta je budućnost, kako zapravo vi vidite konačno rješenje ovog našeg bosanskog, pa, evo, ako hoćete, bosansko-hercegovačkog pitanja?*

Mato Đaković:

- *Senka, hvala lijepo. Hoćete li moći? (pitanje za Aliju.)*

Alija Izetbegović:

- Mislim da će vrijeme, nove generacije koje dolaze, shvatanja koja dolaze, ulazak, postepeni ulazak BiH u Evropske integracije, promjene u okruženju, mislim da će to osigurati postepenu integraciju BiH. Ta integracija teče nekad brže, nekad sporije, ali očit pravac je pozitivan i ja ne sumnjam da će se BiH održat kao cjelovita država, kao država tri ravnopravna naroda i ravnopravnih građana. U to ne sumnjam. Trebaće, po svoj prilici dosta vremena, dosta novih ideja, dosta mašte i dosta pomoći spolja, vjerovatno.

Mato Đaković:

- *Predsjedniče, može jedno potpitanje? Kada ste odgovarali kolegici Kurtović, odu li i kada odu Karadžić i Mladić u Hag, hoće li to pomoći pomirenju naroda, hoće li...*

Alija Izetbegović:

- Bez daljnjeg!

Mato Đaković:

- *Je li Srebrenica jedan od najvažnijih razloga njihovog odlaska u Hag?*

Alija Izetbegović:

- Sigurno. To će, sigurno, biti jedna odlučna stvar u ovom procesu o kome govorim, u procesu stabiliziranja situacije BiH, u otrežnjavanju jednog broja ljudi koji još uvijek sanjanju druge projekte. Djelovaće na otrežnjenje ljudi. Međutim, nije to dovoljno. Jučer je u Vlasenici ubijena djevojčica, tako da u Bosni ima još jako mnogo zločinaca i nisu Karadžić i Mladić jedini, nažalost. Kamo sreće da su jedini! Problem bi, onda bio riješen. Nažalost, radi se o stotinama ljudi koji su izvršili zločine.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, evo Milošević je u Hagu. Kako to komentirate?

Alija Izetbegović:

- Pa mislim da je to jedan logičan kraj jednog projekta koji je počeo 12 godina ranije, ali hoću da naglasim istovremeno da Srbija ne misli da je time riješila problem. Ona BiH treba da nadoknadi štetu. Ne može to biti alibi za to da kažu: "Eto mi smo isporučili Miloševića, mi smo završili račune sa BiH." Računi nisu završeni. Oni trebaju da plate štetu koja je nanešena agresijom i, druga stvar, naši bosanski Srbi treba da dosljedno sprovedu Aneks 7. Dejtonskog ugovora, što znači da ono što su oteli treba da vrate. To su imanja, stanovi, kuće, koje su oteli Bošnjacima u Banjoj Luci, u Zvorniku, Bijeljini, Prijedoru, sve to ima da vrate.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, ipak treba reći činjenicu da je zločina bilo sa sve tri strane u BiH. Jedna od tih strana čak traži i želi da vas vidi u Hagu.

Alija Izetbegović:

- Pazite, nema čistih ratova. Svi su ratovi prljavi, manje-više. Nema ni nedužne vojske. Svaka vojska čini zla. Ovdje je riječ samo o tome, koliko sablasnu "količinu" zla. Mi smo otkrili stotine masovnih grobnica koje su srpske paravojne jedinice izvršile nad bošnjačkim stanovništvom. To pokazuje da se radilo o politici, o jednoj politici. Kod nas se toga događalo, ali to su incidentni slučaji. Mi smo to sprečavali. Nismo ohrabrivali zločine, nego smo ih sankcionirali. Mi smo priznajemo, imali u Grabovici slučaj, imali smo slučaj u Kadenima, jedan protiv Hrvata, drugi protiv Srba, ali, vi znate da smo se mi u Sarajevu usred rata obračunavali sa izvršiocima tog zločina. Rizikovali smo u toku rata u najtežim danima, to je koncem 1993. kada je bila najveća kriza, rizikovali smo i obračunali smo se sa tim ljudima.

Mato Đaković:

- Hajte, još mi prokomentirajte to što jedna strana, ipak, traži da vi sjedite u Hagu?

Alija Izetbegović:

- Pa, pazite. Ja priznajem Haški tribunal od prvoga dana. Dao sam te izjave i dajem i sad te izjave. Neka Hag vrši i radi svoj posao.

Mato Đaković:

- Aha. Predsjedniče, mislite li da će nova, aktuelna vlast u BiH moći ovu zemlju izvući iz problema koje ima? Malo ste o tome počeli pričati, ali mislite li da oni imaju snage za to? Čini mi se da nova vlast može dobaciti do Konjica, Tuzle, evo i do Sarajeva malo.

Alija Izetbegović:

- Moram biti iskren i reći da bih želio da može, ali ne po ovome što se dosad dogodilo. Ovo što se dosad vidi, ne čini mi se da će se to dogoditi. Prije svega, ta vlast nema kontrolu nad čitavom BiH. Naime, kada se radilo o izborima, oni su upravo djelovali obrnuto. Govorili su: "Mi smo ti koji će pobijediti tamo gdje su srpske i hrvatske nacionalne stranke". Ja sam tvrdio, da je to ta čuvena teorija o spojenim posudama. Kaže: "Ako skinem ovdje SDA, tamo će ispuhati one dvije nacionalne stranke". To se nije dogodilo. Druga stvar, što su sve stranke u BiH nacionalne. Ja se ne slažem s tim da su samo tri stranke nacionalne. Sve su stranke u BiH nacionalne, od prve do zadnje.

Mato Đaković:

- Pa čak i SDP?

Alija Izetbegović:

- I SDP je po članstvu nacionalno-bošnjačka stranka, po broju članstva mislim 80-90%, onda je to bošnjačka stranka. Rukovodstvo je, međutim, miješano, ali članstvo je druga priča. Kada je riječ o Republici Srpskoj, sve su srpske stranke. Svaka stranka je nacionalna srpska, od onog poslužitelja portira u njihovoj centrali, pa do predsjednika. U Hrvata slična stvar, čak i nose hrvatski naziv HDZ i NHI, HSS. Sve su nacionalne.

Mato Đaković:

- Nemate baš lijepo mišljenje o ovoj novoj vlasti? Čini mi se.

Alija Izetbegović:

- Pa, ja sam ga imao. Moje su dobre želje bile na strani te vlasti, jer sam mislio da će nešto učiniti na integraciji BiH, da će više uraditi, ali to se ne događa. Vidim, radi se o jednoj političkoj krizi kod Hrvata koja postoji kod Hrvata, koja nije riješena po mom mišljenju. Ne znam, oprečna su mišljenja. Po jednima, dole stvari teku dobro, po drugima ne teku uopće i tako dalje. Navodno, hrvati spremaju taj neki svoj referendum i šta ja znam.

Mato Đaković:
- *Dolje samo Neretva teče, dole ništa ne teče.*

Alija Izetbegović:
- Ja. Druga stvar, oni su standard penzionera smanjili u startu za 10-15%, smanjili budžete...

Mato Đaković:
- *U ovom trenutku uključen je kolega Asim Metiljević iz "Slobodne Bosne". Asime, dobro ti veče. Očekujemo i tvoju pomoć, barem u ovoj emisiji.*

Asim Metiljević:
- *Dobro veče. Ja bih upitao vašeg večerašnjeg gosta, gospodina Aliju Izetbegovića, da nam malo pojasni, jednu rečenicu s početka kada je rekao da ova nova vlast udara glavom o zid. Na šta je konkretno mislio? Pretpostavljam da se misli na ovu samoupravu?*

Mato Đaković:
- *Ostani na liniji Asime, molim te.*

Alija Izetbegović:
- Mislim na to da ne uspijeva da promijeni ništa. Evo, pokušavala je da promijeni Vijeće ministara, pripisivala je djelimično krivicu i nama da mi, eto, prihvatamo neko Vijeće ministara u kojem postoji rotacija, u kojem postoji paritet, koncenzus, da to ne može da funkcionira. Mi smo znali i nama se takvo Vijeće ministara ne sviđa, ali ono je rezultat jedne takve objektivne situacije u BiH i ne možete vi to promijeniti preko noći. Neće se moći još dugo vremena promijeniti, mada sam uvjeren da će se jednog dana moći mijenjati i to, ali ne znam da li je stiglo vrijeme za to. Dakle, udara glavom o zid. Alijansa udara glavom o zid. Vratila se, prihvata Vijeće ministara kako jeste, To je recimo jedan jasan primjer. Druga stvar, dole zavid Hrvata, stvari ne idu. Oni su dole. Promijenili izborni zakon. Međutim, nije se time ništa promijenila situacija. Mi smo imali prijem. HDZ je sarađivao unutra. Imali smo problem HDZ-a, sad imamo problem nesaradnje HDZ-a, dakle nedostatak kontrole nad čitavim jednim dijelom područja u BiH.

Asim Metiljević:
- *A ta kontrola nikada nije postojala?*

Alija Izetbegović:

- Pa nije, ali postojala je posebna kontrola, jer je HDZ bio uvezan unutra, bila je kakva-takva kontrola, a sada ne postoji nikakva, sada ne postoji nikakva veza čime se vlada u jednom ...

Mato Đaković:

- Ja bih to nazvao "dogovornom kontrolom".

Alija Izetbegović:

- Da. Pa recimo, postojala je izvjesna kontrola, nešto što je bio put ka laganoj intergraciji, jer je priličan put bio pređen. Znate da jedno vrijeme nije bilo slobode kretanja, nije bilo nikakvog povratka, multietničke policije itd. Sve je to postepeno uspostavljano, a sad to stagnira.

Mato Đaković:

- Asime, izvoli.

Asim Metiljević:

- Pa, ja na žalost ne bih mogao podijeliti ovo razmišljanje oko trendova. Ja mislim da je, zapravo, zaustavljen negativni trend sa Alijansom, bar kad je u pitanju samouprava, i ako se išta ovoj Alijansi mora priznati, onda je to da je zaustavljen negativni trend. Ja mislim da je sada u Bosni, da tako kažem, malo više Bosne nego što je bilo prije godinu dana. Ja se nadam da Izetbegović dijeli takvo mišljenje.

Alija Izetbegović:

- Ja se nadam da će biti bolje, riječ je samo o izvjesnoj nadi. Međutim, samouprava je stvorena za vrijeme Alijanse i savladana je za vrijeme Alijanse. Samouprava za našeg vremena nije bila, barem ne u ovom obliku u kojem se danas govori o njoj.

Asim Metiljević:

- To i jest suštinsko pitanje. Ona je bila "de fakto", ali je vi niste priznali.

Alija Izetbegović:

- Sad imate i "de fakto", i mogućnost da se pretvori u "de jure", jel' !?

Asim Metiljević:

- Ne, ona se ne može pretvoriti u "de fakto"...

Alija Izetbegović:

- Opasnost da se pretvori, pokušaj da se formalizira samouprava... Mi smo imali, de fakto vlast HDZ-a tamo, ali sa priličnim utjecajem koji je postepeno rastao utjecajem centralnih vlasti na tim dijelovima BiH.

Mato Đaković:

- Asime, imate li drugo pitanje za gospodina Izetbegovića?

Asim Metiljević:

- Ne, toliko. Želim vašem gostu sve najbolje i puno zdravlja.

Mato Đaković:

- Hvala lijepo i tebi, Asime što si učestvovao u emisiji "Telering".

Mato Đaković:

- Predsjedniče, kakav je vaš stav o liderima nove vlasti, o Lagumdžiji i Silajdžiću?! I jedan i drugi su s vama usko surađivali, jedan evo na samom početku rata, drugi tokom rata i doskora, što bi se reklo?

Alija Izetbegović:

- Ne volim davati mišljenje o ljudima. Imam osjećaj poštovanja prema obojici kao prema ličnostima i, naravno, imam rezerve prema njihovim politikama, prema jednom više, prema drugom nešto manje.

Mato Đaković:

- Ali, čini mi se da su mnogi vaši članovi iz SDA, ovo je čista borba za vlast, borba za fotelju, prešli u Stranku za BiH!?

Alija Izetbegović:

- Ja mislim da je prešao jako mali broj. Pogledajte sastave klubova u BiH, BH Parlamenta, Doma jednog, drugog, pogledajte Federalni dom, naše poslanike. Pogledajte po kantonima. Imamo samo jedan jedini slučaj od hiljadu ljudi, jedan jedini slučaj osipanja. Samo jedan jedini slučaj i to je čovjek prešao u nezavisne. A šta se dolje vrši? Kakav transfer se dolje vrši. Moguće je da tu i tamo ima toga, ali to... Stranka je ostala čvrsta i ne osipa se.

Mato Đaković:

- Predsjedniče, malo ćemo i do Mostara. Kolega Mario Vrankić iz TV "Oskar C" je na liniji. Mario, dobro veče.

Mario Vrankić:
- Dobro veče, Mate. Dobro veče i gospodinu Izetbegoviću.

Mato Đaković:
- Evo, ja te molim da uzmeš učešća u ovoj emisiji po sistemu kojem su to učinili i Senka i Asim.

Mario Vrankić:
- Hvala lijepa. Evo, meni se od juče vrte različite misli po glavi, razmišljao sam što pitati gospodina Izetbegovića i onda sam odlučio pogledati što se događa u emisiji i možda iz onoga što čujem izvući i neko pitanje. Pomno sam pratio ovo što ste govorili i zaključio sam da je najbolje pitati, možda, gospodina Izetbegovića, sjeća li se onoga vremena prije deset godina, kada je bio predsjednik Predsjedništva BiH i je li, nakon svega što se dogodilo ovoj podijeljenoj zemlji i još uvijek tragičnoj podijeljenoj zemlji, nadošao, kada je zapravo počeo rat u BiH?

Mato Đaković:
- Mario, molim te ostani na liniji. Predsjedniče, kada je zapravo počeo rat u BiH.

Alija Izetbegović:
- Historičari će se tu morati razjasniti. Naime, po jednima je počeo... općenito se smatra da je počeo 5. aprila, napadom na Sarajevo, kada je priznata BiH. Po nekima je počeo napadom na Ravne. Po trećima je počeo u Podrinju, napadom na one ljude tamo.

Mato Đaković:
- Kula-grad!

Alija Izetbegović:
- Ne, ne u Podrinju. Kula-grad je već april '92. Dakle, biraćemo između dva datuma, ili Ravne, ili dan priznanja BiH i početak agresije. Ja sam za ovaj drugi termin, jer je to tada agresija. Rat prije referenduma je jedno, rat poslije referenduma je drugo. Međutim, šta će historičari kazati, ja ne znam. Naime, očigledno je da je rata bilo i prije toga, ali masovni napadi su počeli 5. aprila 1992. godine.

Mato Đaković:
- Ne sporite da je u selu Ravnom načinjen zločin?!

Alija Izetbegović:
- Apsolutno!

Mato Đaković:
- Čak se sjećam nekih televizijskih snimaka gdje je bio vaš izaslanik, tada gospodin Ejup Ganić. Kad je došao iz sela Ravno, rekao je: "Ja ne mogu ni reći šta se tamo događa".

Alija Izetbegović:
- Tamo su se strašne stvari dogodile. To je, naime, bilo očigledno. Selo je bilo sravnjeno sa zemljom. Stanovništvo protjerano, pobijeno. Dakle, to je bilo tako...

Mato Đaković:
- Mario, još si na liniji?

Mario Vrankić:
- Da, i želim se priključiti gospodinu Izetbegoviću. Nije važno što će historičari reći. Zanimao je mene, a vjerujem i jako puno ljudi vaš osobni stav kada je počeo rat u BiH. Znate li, naime, koliko je bilo ljudi u Ravnom i kolika je bila njihova prosječna starost? Jeste li se ikada raspitali kao tadašnji predsjednik kolektivnog Predsjedništva države?

Alija Izetbegović:
- Ne bih Vam mogao na to, gospodine Vrankiću, odgovoriti.

Mario upada u riječ:
- Ja ću vam odgovoriti...

Alija Izetbegović:
- Ne mogu vam tačno odgovoriti. Znam samo da je stradalo stanovništvo, da se Ganić vratio sa vijestima da su se dole strašne stvari dogodile, da je selo sravnjeno sa zemljom, stanovništvo protjerano itd. O kom se broju radi, to ne mogu reći.

Mario Vankić:
- Evo, ja vam mogu kratko kazati, ovom prilikom. Bilo je nešto preko 200 ljudi u Ravnom čija je prosječna starost jako blizu vašoj, dakle, negdje preko 70 godina i ono što ljude u ovom dijelu zemlje koji se zove Hercegovina, a to jako rijetko spomenete jer uvijek kažete Bosna, a nemojte zaboraviti da se

država službeno zove Bosna i Hercegovina, dakle, ono što ljude posebno boli je sustavno zaboravljanje Ravnog i njegove tragedije. Znate, govorite o broju žrtava i masovnim napadima. Postoji ono staro razmišljanje, da kada ubijete jednog čovjeka, kao da ste ubili čovječanstvo, a kada ubijete stotine, to postaje statistika i možda je to korijen nekih budućih ratnih mimoilaženja, nepovjerenja. Ja se, međutim, dobro sjećam i onog vremena kada su zaustavljeni tenkovi oko Mostara, kada su Hrvati u Hercegovini još uvijek imali puno povjerenje u vas, kad i gdje se ono prokockalo, to ostaje na Vama da razmislite, sjećam se kad ste doživjeli veće ovacije nego tadašnji predsjednik HDZ-a Stjepan Kljujić. Kad se radi o njegovom slučaju, možda nije ni šteta, ali razmislite malo o tom vremenu i zapitajte se kad je, doista, počeo rat u BiH.

Mato Đaković:

- Mario, hvala lijepo. Želite li ovo komentirati dalje?

Alija Izetbegović:

- Naravno. Slučaj "Polug" (oko Mostara) je za mene bio nezaboravan dan. I to je bilo vrijeme kada smo se zajedno suprostavili JNA. Nažalost, kasnije je došlo... ja ne bih govorio kako je došlo i zašto je došlo...

Mato Đaković:

- Naravno! Gospodine Izetbegoviću, odnos svijeta prema BiH, evo recimo, odnos Evrope preko gospodina Petriča u BiH i odnos SAD preko ambasadora Milera u BiH. Surađivali ste i s jednim i drugim. Borili ste se za BiH. Kažu i oni da su se borili za BiH, svi se bore za BiH. Vaš stav o tome. I o jednom, i o drugom, i o odnosu svijeta prema ovoj jadnoj državi?

Alija Izetbegović:

- Prije svega, nisam sretan što imaju toliko vlasti u BiH, što je situacija takva da oni imaju toliko vlasti u BiH, jer praktički to je vlast stranaca. Vlast stranaca u jednoj zemlji nikada nije sreća za tu zemlju. Međutim, to je nužno zlo. Jedan naš poznati intelektualac, mislim da je to profesor Grebo, rekao je vrlo duhovito, govoreći o stranim trupama i o strancima ovdje: "Teško nama što ih ima, ne daj Bože da ih nema!" Dakle, to je prvo. E, sada, kad je riječ o njima dvojici, Amerika općenito bolje razumije bosanski problem, Evropa manje. Zašto? Evropa je zasnovana na nacionalnim državama. Sve države manje-više u Evropi su nacionalne države. Izuzeci su ove multietničke kao što su Švajcarska i Belgija. Amerika je, međutim, multinacionalna zemlja i višerasna zemlja. Bolje razumije probleme u kojima smo se mi kao višenacionalna zemlja našli.

Zbog toga može biti bolje razumijevanje naše situacije od strane Amerikanaca, od strane Milera, nego od Petriča, ali moram izraziti priznanje obojici ljudi za odanost bosanskoj ideji, bez sumnje. Drugo je pitanje da li se ja slažem sa svim odlukama koje donosi Visoki predstavnik. Mogu reći i da se ne slažem sa mnoštvom stvari, ali mu nikad ne mogu ne priznati odanost ideji da uspostavi Bosansku državu, onakvu kakvom je razumije.

Mato Đaković:
- Predsjedniče, vi ste bili u Dejtonu. Po vama, treba li Dejton revidirati?

Alija Izetbegović:
- Treba!

Mato Đaković:
- Šta, po vama, treba uraditi sa Dejtonskim sporazumom?

Alija Izetbegović:
- Prva bi takva revizija Dejtona bila da se on sam sprovede u cjelosti. Velike promjene bi osjetili da se Dejton sprovede onako, kako bih ja to želio. Želio bih kantonizaciju BiH. Želio bih kantone u BiH koji bi bili na etničkom principu, još bi bilo bolje. Ali, i na etničkom principu zasnovani, kantoni bi bili bolji nego sadašnje rješenje. Sadašnje rješenje ne valja, jer za Bosnu teritorizacija na nacionalnom osnovu, kao što je Republika Srpska, je apsolutno protiv prirode BiH. To je nametnuto rješenje koje ne može funkcionirati u BiH. Dakle, kantonizacija. Sprovođenje Dejtona, pa kantonizacija.

Mato Đaković:
- Kako napraviti pomirenje naroda u BiH? Ja, recimo, mislim da, pomirenje postoji. Postoji tranzicija ljudi sa svih strana, postoji ... i ona ne ide željenim tempom. Kako napraviti državu u kojoj žive Hrvati, Bošnjaci, Srbi i ostali, a da ta država ne bude eksplozivna naprava za neka buduća pokoljenja?

Alija Izetbegović:
- To je vrlo složeno pitanjem i oko njega se krpi mnogo ljudi da riješi tu situaciju. U svakom slučaju, Bosna mora ostati cjelovita država u postojećim granicama. Mislim da treba da se zasniva na ovom nekom dvojstvu. Narodi trebaju da imaju kroz Dom naroda neka svoja prava, da osiguravaju svoja prava, a centralne institucije, po mom mišljenju, bi trebale

biti nešto jače. Mislim da se u tom pravcu stvari i kreću. Neka ravnoteža će se i uspostaviti u jednom momentu između toga, ravnoteža čisto nacionalnog i jednog građanskog principa. Svi bi trebali da priznamo državu BiH. Kada to učinimo, kad svi to prelomimo, kad svaki narod prelomi da mu je država Bosna i Hercegovina njegova država, makar to ne bilo emotivno, makar to bilo čisto nacionalno, jer shvata da drugačije ne može biti, mislim da će tada stvari početi da se kreću u pravom pravcu i imaćemo uspostavljanje, postepeno uspostavljanje države na pravim temeljima i osiguranu ravnopravnost naroda. Čisto građanski koncept u Bosni i Hercegovini ne može funkcionirati, možda nekad u budućnosti, ali u ovoj doglednoj budućnosti mislim da ne može, nego neka kombinacija građanskog i nacionalnog koncepta.

Mato Đaković:

- Znači li ovo što ste sada izrekli da je vrijeme nacionalnih stranaka u Bosni i Hercegovini prošlo?

Alija Izetbegović:

- Ne znači, ne znači. Nacionalne stranke su trenutno kako sam ja malo prije objašnjavao sve, možda ne baš sve. Mali je broj onih koje to nisu, a ja sam rekao da su oko 80-90% Bošnjaci u stranci i neću se prevariti ako kažem tako. Sve ostale stranke su nacionalne, što znači da se nisu iživjele u Bosni i Hercegovini još uvijek. Mislim da ipak stvari idu u drugom pravcu, ali to je jedan drugi proces.

Mato Đaković:

- Ko će biti Predsjednik SDA poslije Alije Izetbegovića?

Alija Izetbegović:

- To vam ne bih znao reći. Na to pitanje će odgovoriti Kongres.

Mato Đaković:

- Zašto se SDA u vrijeme vaše vladavine odrekla mnogih mladih sposobnih kadrova u odnosu, opet, na neke druge za koje se pokazalo, a i vrijeme je pokazalo, da su bili nesposobni.

Alija Izetbegović:

- Pa, pazite. U Stranku je ušlo jako mnogo ljudi i izašlo mnogo ljudi. Ima jako mnogo ljudi, vrlo sposobnih, mladih. Ja mislim da SDA još uvijek ima najjači kadrovski sastav, sigurno najjači. Kad se sabere ono

šta ima u Sarajevu, kad se sabere ono što ima u Tuzli, Zenici, sa onim čitavim nizom gradova, to je veoma puno mladih ljudi.

Mato Đaković:

- *Na proteklim izborima kažu da ste svjesno ili nesvjesno prepustili vlast današnjoj Alijansi. Tada se govorilo o SDP-u. Očekujete li na idućim izborima da vam to oni u istoj mjeri vrate?*

Alija Izetbegović:

- Da mi vrate, jel'? Stranke postoje zato da se bore za vlast. Nelogično bi bilo da postoje, a da se ne bore za vlast. SDA se bori za vlast. Bori se da se ponovo vrati na vlast, jer ima neku svoju viziju, neku svoju viziju uređenja BiH, položaja naroda u BiH, položaja specifičnog bošnjačkog naroda u BiH i hoće da tu viziju realizira. To je otprilike rezon njenog postojanja.

Mato Đaković:

- *Hvala lijepa što se bili gost TV OBN-a u emisiji "Telering". Želim vam mnogo zdravlja.*

Alija Izetbegović:

- Hvala i Vama, gospodine Mato.

Sarajevo, 12. 07. 2001. godine

BILJEŠKA O AUTORU

Mato Đaković rođen je 03. 04. 1961. godine u Živinicama. Novinarstvom se počeo baviti ranih osamdesetih prošlog vijeka, pišući tekstove za lokalne novine. Bio urednik TV Živinica, RTV TK-a, zatim i direktor TV Tuzla.

Danas je zaposlen na TV OBN-u kao urednik i voditelj emisije "Telering". Do sada uradio oko 500 intervjua.

Živi u Tuzli.